

ORF. KÖNYV-
TÁR

MHB 1644

VILÁGOK

'90. október

Tartalomjegyzék

Kuminka Györgyné	
Elnökségi tudósítás	3.
A Fehérbot nemzetközi napja	
tisztelőtérre	7.
Rácz Sándor: „A vakokért végzett	
munkáért ” — arany...	10.
Megyei hírek	12.
Péczkáné Kovács Márta:	
Ismerős és ismeretlen utakon	
a Bükkben	13.
Lak István: 250 éve született	
Dugonics András	15.
Szabó Lászlóné:	
A finnugor népekről	17.
Dr. Domonkos János	
A Szabadság-hegyi	
Szent László templom	
létrejöttéért	19.
Bartha Zsuzsanna:	
Levelezői rovat	23.
Semseyné Legeza Ilona	
Könyvismertető	24.
Nevek az utcán	25.
Kiss János: Törődjünk többet	
egészségünkkel	26.
Pis Mátyásné: Kötésminták	32.
Németh Tamás: Felhívás zenei	
vetélkedőre	33.
Hirdetések	34.

A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének folyóirata

Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin főtktár

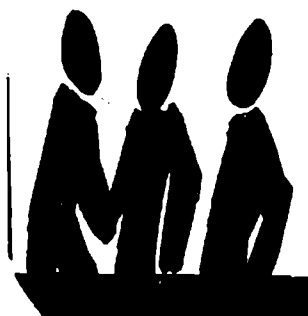
Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna

Kiadóhivatal: 1146 Budapest, Május 1. út 47.

Telefon: 1-210-440/14 mellék

ISSN

0209-6765

Kuminka Györgyné

Elnökségi tudósítás

3

A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége Országos Elnöksége 1990. szeptember 27.-én ülésezett. Az ülésről szóló tudósítás megírását — Bartha Zsuzsanna betegsége miatt — a szövetség elnöke vállalta magára. Az elnöki megnyitó és a napirend elfogadása után megkezdődött az érdemi munka. Először a Budapest és Pest megyei szervezetek keretében működő Telefonkezelők Szakcsoportja vezetőségének írásos beszámolója hangzott el. Az országos elnökség véleménye szerint is korrektnek és tárgyyszerűnek értékelt előterjesztésből az alábbi gondolatokat emeljük ki.

A megyei elnökség 1985-ben a szakcsoport megszervezésének feladatával egy előkészítő bizottságot bízott meg. Az Előkészítő Bizottság vezetője: Nagy György, tagjai: Kardos Jenő, Kiss János, Pinviczki József és Tóth János voltak.

Első feladatuk a fővárosban dolgozó telefonkezelők felkutatása volt. Ebben a munkakörben összesen 467 sorstársat találtak. Kezdetől szorgalmazták és kipróbálták az SZKI, a BHG és a Posta szakemberei által az elektronikus alközpontok kezeléséhez kikísérletezett segédeszközöket. Miután dr. Molnár Antal segítségével elkészítették a működési szabályzatot, 1987 júniusában létrejött a szakcsoport. Több százan igényelték a szakmai csoportosulást; az alakuló értekezletre mindössze ötvennégyen jöttek el. A Telefonkezelők Szakcsoport-

ja élére öt rendes és két póttagból álló vezetőséget választottak. Ez a testület napjainkra — lemondások következtében — három főre csökkent, ezért célszerűnek tartották egy új vezetőségválasztás előkészítését. A szakcsoport programjait közösen tervezték meg. Kezdetben három-, majd kéthavonta találkoztak. Rendezvényeikre rendszeresen meghívják a posta szakembereit, a szövetség főtitkárát, a megyei szervezet titkárát, a munkaügyi és jogügyi előadókat. Kazettát adtak ki az EP 64-128-as alközpont gyakorlati kezeléséhez. Sikeres volt a német nyelvű tanfolyam. Telefonos bált és autóbuzsos kirándulást is szerveztek. Jelentkezők hiányában az elektronikus alközpontok kezelői részére meghirdetett vetélkedőt nem tudták lebonyolítani.

A szakcsoport jó kapcsolatot tart fenn a megyei elnökséggel. 1989 végéig a megyei szervezet anyagi támogatását élvezték. Jelenleg külön adományszámlával rendelkezik a szakcsoport, ennek következtében munkaadók támogatásából, adományaiból rendezik programjaikat. A szövetséggel kialakított jó kapcsolatuk egyik bizonyítéka, hogy a központ 10 optont vásárolt olyan telefonkezelők számára, akiknek a vállalatuk nem tudta megszerezni ezt a fontos segédeszközt.

A szakcsoport jelenlegi létszáma: 100 fő.

A téma megtárgyalásához meghívott vendégünk Kardos Jenő, a Tele-

4

fonkezelők Szakcsoportjának elnöke kérdéseket és véleményt kért az elhangzottakkal kapcsolatban.

Pinviczki György szóbeli kiegészítőjében elmondta, hogy Budapesten több mint hatszáz telefonkezelő dolgozik. A posta sok segítséget nyújt a kezelők képzéséhez. A megváltozott helyzetben gondot jelent a munkába helyezés, a foglalkoztatás. Vállalatok szűnnek meg, újak alakulnak. Egyre gyakrabban új, külföldről behozott elektronikus központokat szerelnek fel. Ezeket a munkahelyeket úgy próbálják meghódítani, hogy kezdetben látásmaradvánnyal rendelkező kezelőt helyeznek oda, s ha az illető bizonyított, utána küldenek a helyére teljesen vak sorstársat.

Eddig nyolc opton talált gazdára. A készülék beszerelési költségét az adott vállalatnak kell állnia. Most ez kb. 2200 Ft. A segédeszközért a telefonkezelőnek kell felelősséget vállalnia. A készülék addig marad az adott munkahelyen, amíg látássérült munkatársat alkalmaznak az alközpontban. A megyei titkár tájékoztatójából megtudtuk, hogy a szakcsoport adományszámláján jelenleg kb. 45000 Ft van. Természetesen a megyei szervezet továbbiakban is támogatni fogja a csoport munkáját.

Dr. Kiss László elmondta, hogy Miskolcon két tagtárs részére szereltek fel ingyen opton segédeszközt.

Erhartné dr. Molnár Katalin hozzászólásában kiemelte, hogy a szakcsoportoknak fontos szerepük van az egyesületi életben. Feladatuk, hogy egymás között megbeszéljék a közös szakmai problémákat, és jelezzék azokat az illetékesek felé. A telefonkezelők szakcsoportja jól érzi, és megtalálja a saját helyét és szerepét

a szövetség életében. Egy szervezet értékét nem a létszáma határozza meg. A tagok az önkéntesség alapján, igényük szerint csatlakozzanak egy-egy közösséghez. Helyes, ha a szakcsoport saját adományszámlával rendelkezik, mert minden alkalmat meg kell ragadni az anyagi lehetőségek bővítésére.

Összegezve: a főtítkár jónak értékelte a szakcsoport tevékenységét.

Forró József rövid tájékoztatót adott a Somogy megyében működő telefonos szakcsoport munkájáról. Javasolta, hogy a két vezetőség tapasztalatcsere céljából vegye fel egymással a kapcsolatot.

Dr. Molnár Antal véleménye szerint, a megyén túli foglalkoztatási problémákon egy országos szervezet megalkotásával is lehetne talán segíteni. A többi elnökségi tag nem osztotta ezt a véleményt. Dr. Szigeti György, dr. Jáksó László és Csengeri József, ismerte a területükön működő telefonkezelők tevékenységét, kihangsúlyozták, bár ez a csoport a legösszetartóbb, segítik egymást, de nem igénylik sem megyei, sem országos szinten a szakmai szervezetet.

Kardos Jenő, miután minden feltett kérdésre válaszolt, a beszámolót azal egészítette ki, hogy a szövetségben kapható minden érdeklődő számára angol és német nyelvű telefonos alapszókincset tartalmazó kazetta. Szívesen várnak minden tagot a szakcsoportba, a belépés önkéntes, nincs tagdíj.

Az elnök, a testület nevében megköszönte a Telefonkezelők Szakcsoportja elnökségének a beszámolóját és reményét fejezte ki arra vonatkozóan, hogy az új választás után is pozitív irányban fejlődik a szervezet tevékenysége.

A második napirend témája a foglalkoztatás helyzetének értékelése és

a Rehabilitációs Bizottság munkája volt. Dr. Szél Lajos, a bizottság elnöke bevezetőjében kifejtette, hogy a foglalkoztatás kérdését két oldalról lehet megközelíteni, elemezni: a társadalmi fogadtatás szemszögéből és az egyéni, vagyis szakmai oldalról.

Mivel a bizottság a júniusi ülésén megfogalmazta a vakügy továbbfejlesztésének koncepcióját, s ez a tervet érinti a foglalkoztatás kérdését is, javasolta a tanulmány teljes szövegének meghallgatását. Az elhangzottakat élénk vita követte, s végül, a testület egybehangzóan a következő döntést hozta: a foglalkoztatás helyzetének elemzése fontosságánál fogva mélyebb tanulmányozást, alaposabb felkészülést igényel minden elnökségi tagtól. Ezért ezt a kérdést, az októberi ülésen újra napirendre tűzik.

A harmadik napirendben Elekesné Horváth Márta rehabilitációs osztály vezetőjének tájékoztatója hangzott el a látássérült fiatalok beiskolázásáról és elhelyezkedésükről. Az osztály adatai nem pontosak, mivel a megszabott határidőre csak hat megyei szervezet küldte el a továbbtanulásról szóló kimutatást.

Az országban 145 látássérült középiskolai tanuló van. Részükre a múlt tanévben kazettán biztosított tananyagot a szövetség. A jelen tanévkezdésre ezt nem sikerült biztosítani. Ennek egyik oka a pontos adatok hiánya és a hiányzó új tankönyvek. Meglepetést váltott ki, hogy a XIV. kerületi Koós Károly Ifjúsági Gimnázium kihelyezett első osztályába 24 látássérült nyert beiskolázást. A rehabilitációs osztály vezetője célszerűbbnek tartaná, ha ezek a gyerekek a látókkal integráltan tanulnának.

A 25 főiskolai vagy egyetemi hallgató tanulmányi segélyben részesül. Ez félévenként egy fő részére átlag 2500—3000 forintot jelent.

Erre a célra tavaly 124000 forintot biztosított a szövetség.

Továbbra is sikeresen folyik a gyógymasszorképzés. Az elmúlt tanévben beiskolázott 15 tanulóból 13 tett sikeres szakvizsgát. Ebből öt budapesti, a többi vidéki. Tudomásunk szerint eddig csak egy végzettnek nem sikerült még munkahelyhez jutnia.

Két számítástechnikai alapozó tanfolyamot szervezett az osztály, nyolcnyolc résztvevővel. Új vonás, hogy a tanulók között általános iskolások is voltak.

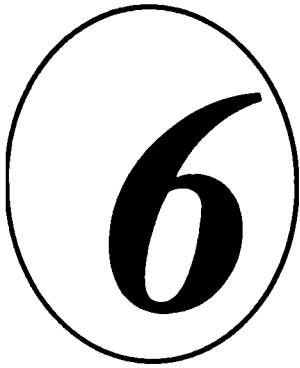
Erre a tanévre négy fő nyert felvételt a SZÁMALK tanfolyamaira. Jelenleg ott heten tanulnak. Most is sikerült elintézni számukra a tandíjmentességet, ami nagyon komoly kedvezménynek számít.

Összegezve: Elekesné kérte a megyei titkárokat, hogy segítsenek a fiatalok elhelyezkedésében, hatékony megsegítésükben szükségesnek tartja egy utógondozó beállítását a rehabilitációs osztályra. Az oktatási bizottság tagjaitól is több segítséget kér a hivatal az adatok gyűjtésében, a tankönyvek beszerzésében.

Az ülés utolsó témájaként Cserna Sándor hivatalvezető-helyettes számolt be a Vakvezető Kutyaképző Iskola munkájáról.

Az utóbbi időben jelentős személyi és szervezeti változások következtek be az iskolában. Szegedi István távozásával Vasteleki Péter lett a vezető. Három kiképző segíti munkáját.

Az Ellenőrző Bizottság észrevételei következtében kijavították az adminisztrációs hiányosságokat. Például: pontosan nyomon követhető a kutyák származása. 1990. januárjától a ku-

tyaképző iskola elkülönített költségvetéssel rendelkezik, így pontosan kimutatható egy kiképzett kutyának a bekerülési ára. Míg az elmúlt évben csak nyolcat, 1990-

ben legalább tizenkilenc kiképzett kutyát sikerült átadni a gazdájának, s a tervezett költség sem több mint a tavalyi, kb. 1400000 forint. Az ajándékba kapott kutyák mellett megközelítően 100000 forintot fordítanak ebben az évben kutyavásárlásra. Az iskola némi bevételre is szert tesz. Az igénylők száma messze meghaladja a lehetőségeket, 80 körüli igénylőt tartanak számon. Az odaítélés elbírálásának szabályzatát az iskola szakemberei a Vakvezető Kutyával Közlekedők Szakcsoportjával közösen dolgozták ki. Előnyben részesítik a már kutyával közlekedők jogos igényét. Új nevelési és tenyésztési programot indítottak be. Olyan szerződést kötöttek, amely szerint négy tenyészkutyának a szaporulatából a felét folyamatosan a szövetség kapja meg. Ebből biztosítani lehet a szükséges kutyailományt. A kiskutyákat pedig családkoránál helyezik el, legkedvezőbb helyzet az, ha a családban együtt él a későbbi kutyahasználó is, így nem okozhat gondot az összeszoktatás.

Komoly tárgyalásokat folytattak az iskola szabad területének hasznosítására, bérbeadására, de pillanatnyilag ennek törvényes akadályai vannak. Tájékoztató leveleink hatására a bécsi vakok szövetsége érdeklődik a kutyák iránt. Szeptember 29-én egy osztrák delegációt várnak az iskolába: ennek eredményéről a későbbiekben számolunk be.

A főtitkár többek között azzal egészítette ki az előterjesztést, hogy a szakcsoport valóban jó összhangban működik együtt az iskola szakem-

bereivel. Ingyen vállalják átadás előtt a kutyák kipróbálását. Lehetőséget lát arra, hogy az iskola szállóját a következő évtől önköltséges üdülésre is felhasználhassuk.

Az elhangzottak megvitatása után a következő döntést hozta a testület.

Igénylés esetén a javaslattevő megyei titkár mérlegelje, hogy a sors társnak vezető, vagy jelzőkutyát célszerű-e biztosítani.

Az elnökség felkéri a Vakvezető Kutyával Közlekedők Szakcsoportját, hogy tegyen javaslatot a jelzőkutyá használatbavételi árára vonatkozóan.

Az elnök a testülettel egyetértésben örvendetesnek tartja a kutya-képzésben tapasztalható pozitív változásokat, s arra ösztönzi a szakembereket, hogy továbbra is ilyen irányban haladjanak, hisz a kutyák kiképzése még mindig aránytalanul magas költséget jelent a szövetség gazdálkodásában.

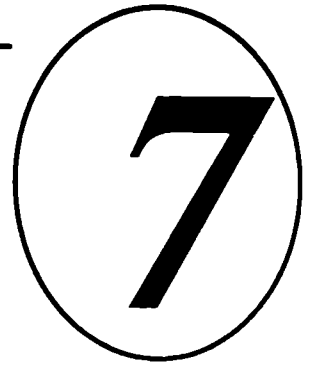
A bejelentések között elhangzott, hogy a Fehérbot Hete programjaira a szövetség egy egységes meghívót készített. A sajtótájékoztató október 15-én, délelőtt 10 órakor lesz a székházban.

Erhartné dr. Molnár Katalin örömmel jelentette be, hogy kérésére, a soron következő két nemzetközi konferenciára delegációink részére a MALÉV ingyenjegyeket biztosít.

Megalakult a Távközlési Vállalat és a Posta Bank közös alapítványa: „Telefon a rászorultakért”. (Az alapítvány pontos célkitűzését, alapítványszabályzatát lapunkban a közeljövőben leközzöljük.) Az alapító intézmények kérik, hogy az alapítvány kuratóriumában szövetségünk egy konkrét, állandó taggal képviseltesse magát.

Az Országos Elnökség egyhangúlag kuratóriumtagnak Pinviczki Györgyöt választotta az MGYOSZ képviselőjéül.

A Fehérbot nemzetközi napja tiszteletére

Az alábbi két cikkel köszöntjük október 15-ét, a Fehérbot Nemzetközi Napját

a szerkesztőség

Ahol a látók is vakok: Párbeszéd a sötétben

(A Die Zeit c. lapból fordította:
Moldován Eszter):

Helyszín: Maina Frankfurt.

— Hol van a teám?

— A bal kezénél. Rögtön maga mellett a bárpulton.

— De a baloldali szomszédom is teát rendelt.

— Az ő csészéje is balra található, de jó húsz centivel arrébb.

A fenti beszélgetés egy teljesen elsötétített bárban hangzik el. A Louis Braille-ről, a pontírás feltalálójáról elnevezett bár egy olyan építészeti rendszernek a része, ahol egyáltalán nem lehet látni semmit, ellenben sok hallani-szagolni-érezni- és ízlelnivaló van.

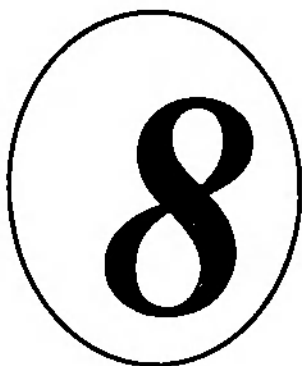
E sajtósági kiállítás célja — amint ezt a mottó is kifejezi: „Párbeszéd a sötétben” — művészi eszközökkel, módszerekkel bevezetni a látó embereket a vakok élményvilágába. Ez a kísérlet az 1989-es düsseldorfi rehabilitációs kiállítás keretében oly nagy sikert aratott, hogy a tavalyi kezdeményezés nyomán az idén is megrendezésre került önálló rendezvényként. A frankfurti Mousonturm alkotó-

házban volt megtekinthető, kerek egy hónapig. Tervezik egy vándorkiállítás elindítását is, melyet egész Németországban megismerhetnek az érdeklődők. A „Párbeszéd a sötétben” Andreas Heinecke és Axel Rudolph ötlete alapján valósítható meg. Andreas Heinecke a frankfurti Vakok Intézete dokumentációs részlegének a vezetője, Axel Rudolph pedig akusztikai megjelenítő.

Már az előtér berendezése is arra emlékezteti a belépőt, hogy sötétben fog tartózkodni. Egy alagút bejáratánál korommal befeketített drót- és vesszőfonatok, valamint más szimbólumok vannak ívszerűen elhelyezve. Bárki a kezébe vehet egy fehér botot, és a függöny mögött belemerülhet a sötétségbe. A vakokhoz hasonlóan, a többi érzékszerveinkre kell koncentrálni, és a bottal tapogatózni.

A lábunk alatt aszfaltot, homokot, sarat, kavicsot, fűvet és utcai kövezetet érzünk. A látogató ezután különböző magasságú járdákon megy végig, végül egy építkezés kellős közepén találja magát. Körös-körül sitty, de lehet érezni, hogy van egy biztosítókötél is. Autók zaja, a fejünk felett repülőgépzúgás, kutyaugatás és patakcsobogás képezik az élményeket. Három hangszigetelt helyiség következik különféle hangviszonyokkal. Az első visszhangos, a második teljesen hangszigetelt, a harmadik olyan kellemes és kellemes akusztikájú, mint egy szoba.

A természeti zónában szimatolhatjuk a nedves levegőt, méhek zümmögése és madáracsicsérgés hallatszik.

Egy másik irányból tűz ropogása halatszik, és minél jobban megközelítjük, annál erősebben érezhetjük melegét és szagát is.

Az érzékek galériája, ahol sokféle tapintási élményben is részesülhetünk, az öt éve elhunyt intézeti pszichológus, Hugo Kükelhaus kezdeményezésére vezethető vissza. A tudós véleménye szerint az embert érő monoton inger megterhelő, ezzel szemben a változó ingerek nyugtatóan hatnak. Itt az érdeklődők maguk tesztelhetik le az elmélet valóságtartalmát. Különböző tartókban szögeket lehet tapogatni, továbbá meleg szőrmét, egy nedves kendőt, finom és durva homokot, kukoricát, rizst és madártollakat. A látogatás a Louis Braille bárban fejeződik be, ahol a vendégeket vak pincérek és pincérnők szolgálják ki.

HELEN KELLER

Az akarat csodája

(Az Unser Schaffen
1980/6 számából fordította
Fedorné Hidvégi Andrea)

Júniusban ünnepeltük az ismert írónő, Helen Keller születésének 110. évfordulóját, aki a vakok és siketnémák jogainak éharcosa volt. Jómódú, tekintélyes szülők gyermekeként született 1880. június 27-én, az alabamai városkában, Tuscumbiában. Súlyos betegség következtében, 19 hónapos korában elvesztette a látását és hallását. A szülők nem tudták, mit kezdjenek gyermekükkel, ezért Helen Keller úgy nőtt fel, hogy semmilyen kapcsolata nem volt környezetével. Mikor 7 éves lett, szülei a bostoni Vakok Intézetéhez fordultak és tanítót kértek gyermekük mellé. Így került Helen Keller mellé Anne Sullivan kis-

asszony.

Anne Sullivan kora ifjúságában csaknem teljesen megvakult és 1880-ban, 14 éves korában felvették a Perkins Vakok Intézetébe. Később részben vissza-

Helen Keller

nyerte látását és tanítói vizsgát tett. Hamarosan kiderült, hogy a súlyosan fogyatékos gyermek nagyon értelmes. Első tanóráját Helen Keller később a következőképpen idézi fel:

„A tanítónő érkezésének reggelén bementem a szobájába. Éppen kicsomagolt, de nem küldött el, hanem megengedte, hogy maradjak és segítsék neki. Mikor minden darab a helyére került, szeretettel megcsókolt, és egy szép babát adott nekem. Aranyos, loknis hajú alvóbaba volt. A kíváncsiságomat mégis hamarosan kielégítette és utána csak az ölemben feküdt, nem törődtem tovább vele. Erre a tanítónő megfogta a kezem és az ujjával lassan beleírta a DOLL (baba) betűket, miközben megérintette velem a babát. Természetesen nem tudtam, mit jelentenek a betűk és csak az ujjak játéka érdekelt; megpróbáltam a mozdulatokat utánózni, és azt hiszem, rövid idő elteltével sikerült a DOLL szót az ujjaimmal lebetűzni. Szaladtam anyámhoz, mutattam neki az új babámat és az ujjammal lerajzoltam a DOLL betűket. Aznap délután a DOLL szó mellé megtanultam még betűzni a PIN (tű) és a HAT (kalap) szavakat, csak azt nem tudtam

még, hogy mindennek neve van. Fogalmam sem volt arról, hogy ez az ujj-játék szellemem börtönajtájának kulcsa, és kinyitja majd lelkem ablakát.”

Példás tudásvágy és energia ébredt benne, és súlyos fogyatékosága ellenére minden akadályt legyőzve sikerült bejutnia egy New York-i College-ba. New York-i iskolás korában így írt naplójába:

„Ugy találom, iskoláskoromban a további életem megalapozásához négy dolgot kell megtanulnom — gyűlölködés és zavar nélkül tisztán gondolkodni, mindenkit őszintén szeretni, minden cselekvésemben a legfőbb jótól vezéreltetni és tántoríthatatlanul hinni Istenben.”

Az iskola befejezése után egyetemi tanulmányokat folytatott és filozófiai doktorátust szerzett. Elsajátította az ujjírásán kívül a hangos beszédet is, és az angol nyelv mellett megtanult franciául, németül és latinul. Egyike volt azoknak a siketnéma vakoknak, akik tudtak szájról olvasni. A hüvelykujját a beszélő gégefőjére tette, a mutatóujjával megérintette a száját és a középső ujját az orrán nyugtatta. Helen Keller óta sokat fejlődött a kimondott szó „leolvasásának” módszere, amelyben a hangképző szervek mozgását ujjal tapogatják le, elsajátítása mégis óriási erőfeszítést és rengeteg időt igényel. Nem is tudja minden siketnéma vak eredményesen alkalmazni, ugyanis átlagon felüli intelligencia és nagy akaraterő szükséges hozzá. Helen Keller siketnéma vak honfitársa Robert Smithdas, aki 50 évve később ugyancsak akadémikus lett, arról számol be, hogy nem kevesebb, mint 15 év határtalan erőfeszítésével jutott el odáig, hogy nagyobb létszámú hallgatóságnak előadásokat tudjon tartani. A biztos szájról olvasását ezzel szemben lényegesen gyorsabban sajátította el. Smithdas hüvelykujját a beszélő ajkára tette, a többi ujjával könnyedén megérintette az arcát, úgy, hogy a mutatóujja az

orr közelébe került és a kisujja az állán nyugodott.

Vannak más módszerek is, amellyel például az idős korban megsüketült és megvakult emberek megértethetik magukat másokkal. A legfontosabbak az úgynevezett ujjbécék, amelyek egyikét Helen Keller is használta. Németországban, Ausztriában és Hollandiában ma az osztrák siketnéma vak költő, Hieronymus Lorm által kifejlesztett kézábécét használják.

Helen Keller könyveit nagyon sok nyelvre lefordították. A legismertebbek: Életem története, Optimizmus és Az én vallásom. Sok híres emberrel levelezett, többek között Mark Twainnel, aki kijelentette, hogy a XIX. század két legérdekesebb személyisége Napoleon és Helen Keller.

A vakok és siketek fáradhatatlan szószólója és energikus segítője volt. Ő volt az amerikai „Alapítvány a vakoknak” elnöke. Rengeteget utazott, és az egész világon előadásokat tartott sorstársai helyzetének javítása érdekében. Mikor egyszer megkérdezték tőle, mit ért türelem alatt, azt válaszolta:

„A türelem a szellem legnagyobb adománya, ugyanakkora szellemi erőfeszítést igényel, mint amekkora fizikai erő szükséges egy bicikli egyensúlyban tartásához.”

Amikor a szeretet fogalmát kellett meghatározni, így felelt: „Istenem, ez igazán egyszerű: ez az, amit egymás iránt érzünk.”

Helen Keller következő kijelentése jelmondattá vált:

„Csak addig sírtam, hogy nincs cipőm, ameddig nem találkoztam azzal, akinek lába nincs.”

Csaknem 88 évesen halt meg westporti otthonában, 1968. június 1-jén. A washingtoni Nemzeti Katedrálisban helyezték örök nyugalomba.

10

Rácz Sándor

„A vakokért végzett munkáért” — arany...

Van mi csodálatos, de mindig van csodálatosabb is! S az, hogy egy ember a saját emlékművét megálmodja, szerintem csoda, ha nem is az, de a csodával határos.

— Nem ment ez könnyen. Egy élet kellett hozzá; egy olyan élet, mely látóként megengedett 29 évet, s nem látóként idáig — a többit... Boldog vagyok, hogy idáig eljutottam! Boldog vagyok, hogy megérhettem!

De, hogy mit is, azt mesélje el az előbbieket is elmondó, kipirult arcú, 72 éves Szabó István, aki Makón, a Czuczor utca 13. számú házban él.

— Szegény gyermekként léptem a világba, de azért elvégeztem a négy polgárit. Szerettem rajzolni, festeni. Tanáraink a Képzőművészeti Főiskolára javasoltak, de apám nem akart belőlem urat nevelni. Így lettem a SZECSÉV-nél lakatosinas, majd -segéd. A rajzolástól nem szakadtam el. Katonáéknál térképész lettem, majd aknakutató tűzszerész.

A pusztító háborúból hazakerülve, nem sokáig lehettem civil. 1946 márciusában igazoltak, s mivel műszaki ember voltam, így már április derekán ismét katonai behívóval „örvendeztetek meg”. Szegedre vonultam be. Parancsba kaptam, hogy Makón és környékén a háborúból visszamaradt lőszereket, robbanó szerkezeteket kell megsemmisíteni. Ezt négy emberrel, 3 hét alatt elvégeztem.

Következett Szegeden, a Boszorkánysziget. Majd május derekán Dunántúlra irányítottak. Ott a móri és a fehérvári járásban végeztünk aknamentesítési és tűzszerésmunkát. Ez év októberében központosítottak bennünket. A Zalka Máté laktanyában alakult meg az első aknakutató század. Télen a fővárost mentesítet-

tük a fel nem robbant aknáktól, lövedékektől.

A Népstadion helyét — 1946. november 26-án mentesítettem. December elején a Kúria épületének tetejébe fúródott aknát hatástalanítottam.

Mi mentünk, ahová csak hívtak, s hulltunk ki a sorból, ki így, ki úgy... Az én aknám szappanos doboz nagyságú volt. A tragédiám 1947. július 17-én történt Gyálligeten. A kibiztosított aknába homok folyhatott, s az akadályozta meg — előzőleg — a működését. ÉLETEMBEN AKKOR LÁTTAM UTOLJÁRA! Alig emeltem föl, bekövetkezett a robbanás, mely leszakította a jobb kezem, s mindkét szemem is végzetesen megsérült. Kilenc napig tartott a krízis.

Azóta elszaladt több mint 43 év. Megnősültem. Van két gyermekünk: István építőipari technikus, Marika óvónő. Istvánéknál három, Marikáéknál két gyermek van, így összesen öt fiúunoka gyarapítja a család létszámát.

Laktunk Csákváron, Velencén, s 1953 óta itthon, Makón. Lassan megtanultam járnival — önállóan. Gyuricza András 1964 nyarán szervezett be a Vakok Szövetségébe. Azóta a makói körzeti csoport elnöke, a megyei szervezet vezetőségi tagja és az országos küldöttgyűlés tagja vagyok, s közel tíz éve a makói József Attila Művelődési Központ néprajzi-népeleleti hagyományápoló klubjának is elnöke.

Csak azzal a feltétellel léptem be a Vakok Szövetségébe, ha szabad kezet kapok a vakügy jobbításához. Akkor még siralmas volt a vakok helyzete; 150—250 forintot kaptak havonta. Ez még alamizsnának is nevetséges összeg volt. Igen nagy elszántsággal dobtam be magam a vak-

ügy érdekében. A célom az volt, hogy kedvezőbb anyagi megbecsülést harcoljak ki a társadalomtól a kitzasztottnak érzett réteg: a vakok részére.

Jártamban-keltemben „láttam”, hogy milyen nyomorúságos körülmények között tengetik életüket sorstársaim. Közben az újságok és a rádió is azt harsogták, hogy szocializmus van, s milyen jól élnek az emberek, hogy itt, a társadalomban a legfőbb érték az ember. Mentem és kilincseltem: egyik hivatalból a másikba, minisztériumokba. Írtam a kérvényeket és a beadványokat, segélykérelmeket — sorstársaim érdekében. Sok-sok huzavona után megszületett a vaksági segély és a vakok személyi járadékának rendelete...

Közben látogattam sorstársaimat, s tanítottam őket, hogyan közlekedjenek ott-hon és az utcán. A bánatosoknak hitet és erőt adtam, magyarázva, hogy nem egyedül van, s a szövetség, ahol tud, segít. Mindig magamból indultam ki, mert a saját bőrömmön éreztem, hogy mi az: VAKNAK LENNI! Mindig minden sorstárs baját ebből kiindulva közelítettem meg. Hallották, látták és érezték, hogy jót akarok, és így hallgattak és hallgatnak is rám...

Ezért a munkáért 1974-ben megkaptam a Louis Braille Emlékérmét, s most, 1990-ben, a szeptemberi megyei közgyűlésen ezen új alapítású emlékérem arany fokozatát.

Nézegetve a csillogó, de szerény kitüntetés, melyen ez áll: „Louis Braille 1809—1852. A vakokért végzett munkájáért”, s a hátulján vak- és síkírásban: „Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége”. Kalandozunk az időben, hol előre, hol hátra, s mindig a sorssújtotta idők tolnak elő!

Az 1970-es árvizes időszak után, a 60 kiskatona által újjáépített ház folyosóján öreg katonakabáton lóg a legborzalmasabb emléket idéző: Aranykoszorús Tűzserész Emlékérem, melyet 1948-ban kapott Szabó bácsi. Ezt azok kapták, akik életüket áldozták, vagy rokkantak lettek.

A hősi halottaknak adott emlékérmeket hozzátartozóik vették át.

A II. világháború után 30 évvel katonai küldöttség hozta a legfelsőbb katonai vezető parancsát, okmányát, melyet az Első Aknakutató és Tűzserész Zászlóalj parancsnoka olvasott fel, majd átnyújtotta Szabó István nyugállományú tűzserész és aknakutató százados részére a Haza Szolgálatáért Érdemrend arany fokozatát, s mellére tűzte azt.

A pusztító háború után 40 évnek kellett eltelnie, mire lett Tűzserészemlékmű Budapesten, a Vérmezőn, a Mikó, Logodi és a Tábor utcák találkozásánál; 1985. október 14-én avatták fel azt.

S ennek a TŰZSERÉSZEMLEKMŰNEK megálmodója, eszmei atyja Szabó István, aki a „Szebb Budapestért” pályázati felhívásra adta be tervét, melyet elfogadtak — még az 1970-es évek legelején, s 12—13 évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy az álmom megvalósuljon. Azt a hosszú huzavonát, kálváriát, azt a sok tortúrát, amíg egy terv, egy „álmom” valóra válik, hosszú volna leírni. Ezt levelek hal-maza igazolja (a sorok írója szerénytelenül bevallja, hogy ezt az adminisztrációt ő bonyolította le!).

— S jött a meghívó... Ott álltunk meghatódva — köztük feleségem is —, s hallgattuk az avató beszédeket, majd kezünkkel megtapogattuk a megvalósult álmot, mely emléket állít és világgá kiáltja: soha többé háborút!

A legfájdalmasabb az volt, hogy az avatáson a „megálmodó” neve el sem hangzott. De még ennél is fájdalmasabb az volt, melyet a Művelődési Közlöny 1986. február 15-i száma is bizonyít, hogy a TŰZSERÉSZEMLEKMŰ-ért mások kapták a Szocialista Kultúráért elnevezésű kitüntetést.

Szívből gratulálunk Szabó Istvánnak a Louis Braille Emlékérem arany fokozatával való kitüntetése alkalmából!

12

MEGYEI HÍREK

Várvölgyi János

Vakok és gyengénlátók megyei találkozója

Augusztus végén rendezték meg a címben említett találkozót a tatabányai Gyermek Házában, melyet az intézmény vezetősége díjmentesen bocsátott szervezetünk rendelkezésére. Luk János örömmel üdvözölte a várakozáson felüli létszámában megjelenteket — mintegy 200 főt. Nívós műsor gazdagította az összejevetelt: a KISZÖV-kórus Händel, Schubert és Bárdos műveit szólaltatta meg. Zongorakíséretes énekszámok, versek után oldottabb hangulatú, vidám szórakozással zárult a jól sikerült összejevetel.

Szabó István

Taggyűlés Makón

Augusztus hónapban rendezték meg a makóiak rendszeres évi taggyűlésüket. A napirendi pontok az egész évi munkát értékelték. Ezen belül szó került a létszám alakulására, változására, a kulturális megmozdulásokra; közölték a tagsággal az évi tagdíj 120 forintra való felemelését, ennek háttérét, indokát. Végezetül a helyi tanács szociálpolitikai előadója, Tamás Imréné ismertette a közgyógyellátással kapcsolatos aktuális rendeleteket.

Péczkáné Kovács Mária

Ismerős és ismeretlen utakon a Bükkben

13

1990. szeptember 14-15-16-án került sor szövetségünk budapesti turistaszakosztályának a második háromnapos autóbuzsos országjárására.

A kényelmes, tiszta autóbuzst a HUNGAROCAMION bocsátotta kedvezményes díjtétellel rendelkezésünkre, amiért ezúton is köszönetet mondunk a vállalat vezetésének.

Tiszta, napsütéses szeptemberi reggelen, a Gödöllői-dombságon vitt keresztül utunk, majd a Mátra vonulatai sejlettek fel északra, mi pedig Kápolnára, első pihenőnk színhelyére érkeztünk. Miután újra buszba szálltunk, az 1849. február 26-27-i kápolnai csata emlékére állított obeliszk mellett haladtunk el. Mezőkövesd megcsinosodott, valóban varázslatos külsővel fogadott bennünket. Először a Matyó Múzeumba mentünk, ahol múzeumi vezetőnk a nem etnikumként létező matyó népcsoportról beszélt, majd egy nagy teremben népviseletbe öltöztetett életnagyságú bábukon bemutatta a matyó népviseletet. Ezt követően rövid sétánk a matyó népművészeti házhoz, egy matyó népművészcsalád alkotóházához vezetett. Ez a család most rendezte be a város tanácsától kapott nádtetős régi matyó parasztházat a mai kor igényei szerint faragott, festett bútorokkal, hímzésekkel, használati tárgyakkal. Pár lépésre áll innen a matyók szeretett népművészeinek, a tragikusan elhunyt Kis Jankó Borinak múzeumként berendezett lakóháza.

Mezőkövesdről Miskolc alá kikerültük

a városközpontot, és Miskolctapolcán, Diósgyőrön és Lillafüreden keresztül szálláshelyünkre, a hollóstetői turistaházhoz érkeztünk.

Délután majdnem háromórás erdei sétát tettünk a bükki jelzett turistautakon.

A második nap Aggtelekre mentünk, hogy hazánk legnagyobb cseppkőbarlangrendszerével ismerkedhessünk meg. Elhagytuk a Bükk erdőt, utunk bokrokkal tarkított karsztvidéken vitt, mezők, bokros ligetek, kisebb erdők váltogatták egymást, és a rétek pompáztak a karszt-

Mezőkövesdi menyasszony

14

vidék védett virágjától, a lila színű őszi kikericstől. A barlangtúra kb. másfél órás volt, ezalatt bejártuk a kb. 25 km hosszúságú, és ebből egy 7 km-es szakasszal Csehszlovákia területére átnyúló barlangrendszer egy kis szakaszát, megismerkedtünk a cseppkőképződés folyamatával. A Bükk többi barlangjához hasonlóan ebben a barlangban is az ősemlék talált egykor menedéket. Utunk a teknősbéka alakú cseppkőképződményről elnevezett teremen keresztül a ledólt orgona, majd az éléskamra mellett a Hangversenyterembe, komoly- és könnyűzenei rendezvények színhelyére vitt, ahol megcsodálhattuk egy magnetofonfelvétel lejátszásával a terem akusztikáját, majd pedig az Oszlopok csarnoka nevet viselő, mesés cseppkőképződményeket bemutató termet is elhagyva túránk véget ért.

Az aggteleki karszton keresztül indulunk vissza, hogy útközben a parányi Zubogyban, ezen a már az Árpád-korban lakott településen megnézhessek a XV. században épült gótikus templomot. A kis templom torony nélküli, mellette XVIII. sz-i harangláb áll. Szentélyét kívülről támpillérek veszik körül. A műemlék-templom érdekessége az észak-magyarországi festett kazettás mennyezetű templomoktól eltérő festett mennyezet, amely szaldeszkákból készült, és minden deszka külön van kifestve, gazdag növényi ornamentikával. Ugyancsak festettek a padok előlapjai, a szószék és a Mózeszék mellvédjei. Értékes szép, régi hímzéseket őriz ez a kis templom.

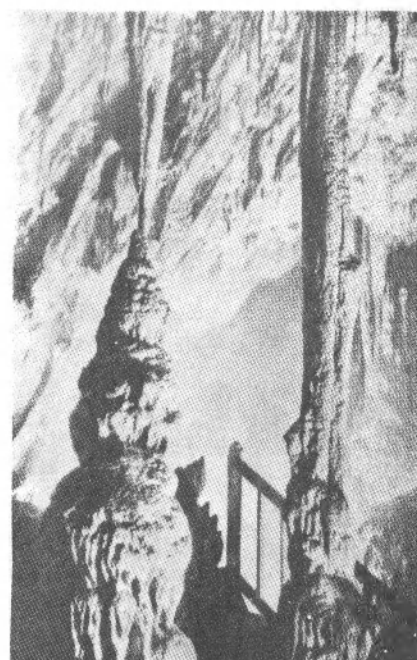
Útban hazafelé, Lillafüreden, a Palota Szálló, jelenleg SZOT-üdülő társalgójában pihentünk meg, megismerkedtünk az épület történetével és belsejével, majd rövid sétát tettünk a szépen gondozott parkban.

Túránk harmadik napján rövid felsőtárkányi pihenés után egy alig ismert Heves

megyei műemlék kastélyba mentünk.

A középkori alapítású Noszvaj (Heves megye) két kastéllyal is büszkélkedhet.

Közülük a felső 1774-78 között épült, építetője a helyi földbirtokos, báró

Aggtelek, Oszlopok csarnoka

Szepessy Sámuel. Tervezőjeként egyes források Fellner Jakobot is említik, de valószínűleg az építőmester, Povolni János készítette a terveket is. A késő barokk és copf stílusban épült kastély később gróf Almásy Antalné, született báró Vécsey Anna tulajdona lett, az özvegy grófnét pedig a francia emgiráns tábornok, De la Motte márki vette nőül. Innen származik a De la Motte kastély elnevezés. Egy szerződés szerint csak az özvegy grófné gyermekei lehettek az örökösök, így a kastély 1860-ig az Almásyak birtokában maradt. A kastély berendezése nem eredeti, de korhű, részben az egri vármegye-háza bútorai láthatók itt. Falfestése, ajtói és zárszerkezetei eredetiek, mitológiai és bibliai témájúak, a festők között pedig ott találjuk a bécsi születésű híres egri festőt, Kracker János Lukácsot.

Noszvajt, majd pedig Egert elhagyva, a Tarna-völgyben, Verpeléten át Kisnánára mentünk, ahol a Kompolthy család építtette, és később Móre László elárulta kisnánai várat tekintettük meg, majd pedig a Gyöngyösvisontai híres borvidék településeinek érintésével indulunk vissza Budapestre.

Lak István
 250 éve
 született
 Dugonics
 András

Ez alkalommal régi irodalmunk egyik jeles képviselőjével, az első magyar regény, az *Etelka* írójával, Dugonics András életével, munkásságával ismerkedhetünk meg. Dugonics András Szegeden született 1740. október 18-án. Szegedre vándorolt, elmagyarosodott iparos családból származott.

Az iskolai tanulóéveket szülővárosában kezdte 1750-ben. Hat év múlva belépett a piarista rendbe. Itt a rend tanai mellett hatottak rá a piarista renden belül jelentkező korai felvilágosodás eszméi is. Baráti köre a haladó eszméket képviselő rendtársakból tevődött össze. Erősödő hazafias érzülete és a kor új eszméi a nemzeti történelem kérdéseire irányították a figyelmét. A szegedi évek után Privigyén (ma Szlovákiában van), Nyitrán, majd Nagykárolyban végezte további iskoláit.

A diákévek után, 1761-ben Sze-

gedre, majd Vácra, később az erdélyi Medgyesre, azután pedig Nyitrára helyezték tanárnak. 1774-től Nagyszombatban kinevezték az egyetem elemi mennyiségtan tanárává. Ekkor kezdett hozzá a szólások és közmondások gyűjtéséhez is. Az egyetem áthelyezésével együtt költözött az intézménnyel Budára, majd Pestre.

Dugonics András kitűnő tanár volt, előadásait a kor követelményeitől eltérően legtöbbször magyarul, vagy latinul tartotta. A magyarul történő tanítás miatt sokszor érte támadás. Szakterületén, a matematikában újat nem alkotott, de magyar nyelvű tankönyvével nagymértékben hozzájárult a matematika és a fizika szaknyelvének magyarra változtatásához. Elméleti és gyakorlati téren küzdött II. József császár németesítő törekvései ellen.

Pesten írta jelentősebb műveit, köztük a legnagyobb sikert elérő *Etelka* című regényt, amely 1788-ban jelent meg. Az *Etelka* című alkotás ún. kulcsregény, mert az író az Árpád-korba helyezett cselekményt időszerű politikai céltokkal tűzdelte meg, amelyek az említett kor szereplőinek álarcamögött saját korának társadalmi, politikai életére vonatkoznak. Az *Etelka* megértéséhez szükséges kulcsot maga a szerző adja meg, *Feljegyzések* című írásában. A re-

15

16

gény igen népszerűvé tette íróját, az Etelka főként a nemesi olvasók körében aratott osztatlan sikert. A mű megjelenése

után a benne szereplő nevek: Etelka, Árpád, Zoltán nagyon népszerűvé váltak, gyorsan elterjedtek.

Dugonics András figyelme már fiatal korában a dráma felé irányult. Több iskoladrámát írt. Színműveiben nem sok eredetiség rejlik, legtöbbször német darabokból készült átdolgozás. A 90-es évek közepén írt drámái a nemzeti drámahős keresése szempontjából jelentősek, ebben rejlik irodalomtörténeti értékük. Színművei Jeles történetek címmel jelentek meg. Drámái közül legnagyobb sikere a Báthory Mária című alkotásnak volt, több mint hat évtizeden át játszották színpadjaink. Drámái hatottak a korabeli színművek hazafias hangjának kialakításában. Írásai közt található vallási tárgyú könyve: a Radnai történetek című alkotása. Írásai nagy hatással voltak korának irodalmára.

Dugonics András hosszas betegség után, 1808-ban nyugdíjba vonult. Élete utolsó éveit rokonai körében, Szegeden töltötte, ott is halt meg. 1818. július 25-én bekövetkezett haláláig dolgozott az élete főművének is beillő: Magyar példabeszédek és jeles közmondások című munkáján. Több mint

negyven éven át gyűjtötte, készítette e művét, amely csak halála után, 1820-ban jelent meg. Ez a hatalmas gyűjtemény a magyar költészet és nyelv kiapadhatatlan forrása. Nyelvünk régies kifejezéseit, emlékeit, értékeit találjuk benne. Az alábbiakban egy részlet következik a műből:

Dugonics András: Magyar példabeszédek...

37. szakasz, A röstök című fejezetből egy részlet, amelynek címe: Röst, mint a Röt számarra.

Röt nevezetű gazdának oly röst vala számarra, hogy egy-két lépésnyire alig mehetett, tüstént lefeküdt; föl sem kelt, hanem ha jól megbotozták. Hogy gazdája erről feliből elszoktatta, megrakta sóval, és egy folyón magát által kényszerítette, hogy az ott várakozó emberek tőle elvehessék. Hogy a csekély víznek közepére jött, szokása szerint ledült a vízbe. Urának és a reá várakozó embereknek sok kurjantásaik után fölkelvén, észrevette terhének könnyebbségét. Mivel akkor a sóbul sokat elvesztegetett, ezt gazdája megbosszulni akarván, bányataplót és spongylát rakott hátára, és így kényszerítette ismét az előbbeni vízen általköltözni. A számar előbbeni terhének megkönnyebbüléséről megemlékezvén, ismét szokása szerint levetette magát a vízbe. Senki egy szót nem szól vala hozzá. Magátul fel akara kelni, de nem lehetett. Röstségének bére ott történt megdöglése lévén.

Szabó Lászlóné

A finnugor népekről

Hazánkban tartották meg szeptember hóban a hetedik nemzetközi finnugor kongresszust. A vendégek huszonhat országból érkeztek. Számuk több mint ezerre tehető. Észtországból és a Szovjetunió területéről jöttek a korábbiakhoz képest meglehetősen sokan, 293 fő. Ez az utóbbi, a rövid idő alatt gyorsan pergő, kelet-európai változásoknak köszönhető. A következő kongresszus 1995-ben, Finnországban lesz.

A Szovjetunióban élő finnugor kisebbségek képviselői segítséget kértek ahhoz, hogy jogaikat helyreállítsák. Ezt egy petícióban támogatta a kongresszus is.

Az urali nyelvek már időszámításunk előtt 4000-tól napjainkig élnek. Ma 18 finnugor és szamojéd nyelvet beszélnek.

Érdekes már a felsorolást nézve is: mordvin, mari, komi, udmurt, magyar, mansy, chanti, déli és északi szamojéd, keleti és északi lapp, vepsze, karjalai, finn, vot, észt, liv.

Idézek részleteket a Moszkvába küldött nyílt levélből.

„Mi a 7. nemzetközi finnugor kongresszus résztvevői nagy aggodalommal vagyunk kénytelenek megállapítani, hogy az Orosz Föderáció területén élő finnugor népek nyelve és kultúrája egyre fokozódó mértékben tűnik el. Az „elnemzetietlenedés” az utóbbi évtizedekben különösképpen felgyorsult. Ez nemcsak az úgynevezett északi kis népeket érintette, ha-

nem azokat is, akik százezreket és milliókat tesznek ki. A finnugor népek többsége saját államalakulatának területén vált nemzeti kisebbséggé. Ebben a helyzetben az államigazgatási szervekben nem tudja problémáit önmaga megoldani. Minden nép megismételhetetlen értéket képvisel, és pótolhatatlan része a sokarcú emberiségnek, joga van önrendelkezésre. Szeretnénk nyomatékosan felhívni az Orosz Föderatív Köztársaság Legfelsőbb Tanácsának figyelmét arra, hogy napjainkra elérkezett a finnugor népek, ezen *ezredéves kultúrákkal rendelkező* etnikai egységek életében az a pillanat, amelyben felmerül a lenni vagy nem lenni kérdése. A történelem utolsó lehetőséget kínál nekik az újjászületésre. Ennek a lehetőségnek megvalósítása nemcsak maguktól a népektől függ, hanem nagymértékben az Orosz Föderáció legfelső törvényhozó testületétől is. Kérjük, fordítson különös figyelmet a finnugor népek sorsának alakulására, hogy minden egyes finnugor nép a saját történetileg formálódott hazájában érvényesíthesse a valódi önrendelkezési jogait. Bízunk abban, hogy a O. F. L. Tanácsa felfigyel hangunkra. Így minden egyes finnugor nép szabadon fejlesztheti kultúráját, jelentékenyen fogja gazdagítani az emberi kultúra kincsesládáját.”

Sokunkban felmerült már az a kérdés, hogy miért nem értjük meg például a finneket mi, magyarok, mint

18

például a szláv nyelvcsalád tagjai egymást, ha többkevesebb nehézséggel is. Az orosz megéri az ukrán, a szlovák, a lengyel nyelven beszélő

ember.

A magyar nyelvet nem lehet ilyen könnyen és egyszerűen rokonságba hozni. Történelmünk viharos vándorútján, míg hazánkba értünk, a Kárpát-medencébe, több néppel kerültünk rövidebb-hosszabb ideig kapcsolatba (bolgár-török). A letelepedés után az emberek élete nagy változásokon ment át. Új államformát szervezett az uralkodó, majd a kereszténységet is felvettük. A régi pogány hitvilágot elhagyva, az új hit, államrend fogalmait átvettük az itt lakó szlávoktól. A későbbiekben más népektől is. Ezek a jövevényszavak, más néven kölcsönzavak. A nyelvtudománnyal foglalkozó tudósok a múlt században sok jövevényszavunk eredetét tekintve, a török nyelvcsaláddal való rokonságot *vélték* valósnak. Az összehasonlító nyelvtudomány az, aminek segítségével bizonyítani is tudunk dolgokat. Az összehasonlító nyelvtudomány a rokonnyelvek alapszókincsét vizsgálja. A régmúlt időkben az együttélés alatt használt egyszerű szavakat kell ez alatt érteni. Megvizsgálja a nyelvtani rendszerben felismerhető azonosságokat, hasonlóságokat. A nyelvtani rendszer az, ami a legkevésbé változik. A magyar nyelv alapszókincsé és nyelvtani rendszere alapján a finnugor népek családjába sorolható. Ha megnézzük például a nyelvtani rendszerben lévő azonosságokat, igen érdekes dolgokat találunk. A finnugor és a magyar nyelvben nincs neme a

szavaknak. (Az ő egyaránt vonatkozhat nőre és férfira is.) A határozói viszonyt névutós szerkezettel, vagy raggal fejezzük ki (víz alatt, vízben). A finnugor nyelvek az egynél magasabb tőszámnevek után egyes számot, indoeurópai nyelvek legtöbbje többes számot használ (három ember — öt kutyák). Még számos azonosság van, amelyre itt nem térek ki. Ezeket is csupán példa gyanánt írtam ide.

Az évezredek alatt történt szóváltozások ellenére is igazolható az, hogy őseink valamikor egy társadalomban, együtt éltek a finnugor ősökkel, s akkor még értették egymást, hiszen jórészt azonos nyelvet beszéltek.

Az összehasonlító nyelvtudomány, ami bizonyítja nyelvünk finnugor eredetét, őseink indulás előtti honát, s választ ad arra a kérdésre is, hogy ma miért nem értjük meg nyelvrokonaink beszédét. Hiszen, ha megnézzük a sok száz évvel ezelőtti első írásos nyelvemlékünket, a Halotti Beszédet, láthatjuk, hogy mennyit változott nyelvünk.

A finnugor nyelvet a magyarokon kívül 9-10 millió ember beszéli ma. Most érkezett el az az idő, hogy közös összefogással tenni tudunk a ma már oly kis létszámúra fogyatkozott nyelvrokonainkért. Ismerjük meg őket és kultúrájukat! Gondolkozzunk el azon, milyen embertelenül nehéz némi helyen a sorsuk, főleg azoknak a népeknek, akiket nem érintett olyan erősen a népvándorlás, mint azokat, akik „nyugatra” vándoroltak.

Ne hagyjuk a nagy népek kohójában elégni a kicsiny nemzeteket! Ezt a gondolatot mondhatná jelszavának a rendszeres időközökben megtartott finnugor kongresszus. Örömkre szolgál, hogy ma már egyre több résztvevővel.

Dr. Domonkos János

19

Vakok intézeti gazgató-tanár a Szabadság-hegyi Szent László Templom létrejöttéért

A Budai-hegyvidék szép tájain régebb óta vonzó nevezetesség a Szabadság-hegyi Szent László római katolikus plébánia templom a Diana úton.

Itt, az egykori Svábhegyen a múlt század közepén (1854-ben) nyaralót épített magának *Jókai Mór*, és egy fél évszázadon át (1904-ig) ez a villa volt legkedvesebb lakóhelye, és még Balatonfüred is csak rövidebb időre tudta elcsábítani.

A Jókai-villa alatt a Költő utca kanyarjában (22. sz. alatt) áll a nevezetes csavart kéményű ház: *Benza Károlynak*, a Nemzeti Színház egykori tagjának háza.

Eötvös József Jókai Mórnál is régiebb lakója volt az egykori Svábhegynek. 1846-ben vett telket, s 52-ben már villája is állt (Eötvös utca 12.). Közeliében kisebb házat is építtetett, a Karthausi-lakot (Karthausi út 14.), s e svájcias stílusú kerti lakocskában született Eötvös számos írása.

Történeti adatok szerint már az 1760-as évektől a Svábhegyen rendszeres lelkipásztori munka folyt az

itt lakó hívek érdekében. Nagyobb lakásokban gyűltek össze a hegyre költözöttek. 1850-ben azonban a sz. kir. Budaváros nemes Tanácsa az Istenhegyen telket adott a valamikor felépítendő imaház számára.

Halványi János piarista szerzetes, a pesti Vakok Intézetének igazgatója „indíttatván az által, hogy a buzgó vallásos közönség világi örömeinek közepette itt az éltető természet gyógyításában minden fűben-fában az Ő nevére emlékeztet, a nemes Budai Tanácshoz fordult, hogy az istenhegyi birtokosok és a közönség hozzájárultával a már adományozott telken egy kápolna létrehozatalát megkísérelni szándékozik.” Bizottság alakult, melynek elnöke báró Eötvös József, tagjai: Frivaldszky Imre orvos-tudor, Ürményi József cs. kir. kamarás, Jókai Mór író, Patachich Károly, Zlámai Vilmos egyetemi orvostanárak és Emich Gusztáv pesti könyvnyomdász voltak. A bizottságnak nagy segítségére voltak a Nemzeti Színház művészei. Az ajándékozók között szerepelt maga Ferenc József király,

20

aki 200 forintot, és Erzsébet királyné, aki értékes bíbor színű miseruhát adott a kápolná-
nak.

Jókai Mór: Túl a láthatáron c. kötetében a „MILLIEU DU SIECLE” MEG A „FIN DU SIECLE” c. elbeszélésében állít emléket — személyes tapasztalatai alapján — a templom létrejöttéről.

„Biz ez nem elbeszélés, hanem megtörtént dolog... — kezdi Jókai és így folytatja. — Azt akarom leírni, hogy hogyan jött létre a svábhegyi templom.

A század közepén jártunk; az ötvenes éveket írtuk. ...Nyaranta kinn laktunk a Svábhegyen: báró Eötvös József meg én... Csaknem minden nap találkoztunk. Hol? Hát az úton. Tessék elhinni, hogy nincs olyan jó közlekedési eszköz, mint az embernek a saját lába. Gyalog mentünk be a városba, gyalog jöttünk is ki. Útközben aztán beszélgettünk ideális dolgokról.

Többek között, hogy hátha ezt a Svábhegyet meg lehetne magyarosítani? (Eötvösnek a gondolatja volt: — én nem mertem volna.)

— Pedig csak az első alapkö kellene hozzá! — mondá Eötvös.

— Mi lenne az az alapkö? — kérdeztem én.

— Egy templomnak az alapköve. Ha a Svábhegy lakosai minden vasárnap hallának magyar prédikációt, amilyen jóindulatú, hazafias nép ez a mi svábunk, bizony magyarrá lenne.

— Azt bizony meg lehetne próbál-

ni. Kövünk van elég.

— De hogy lesz ebből fal?

— Összeénekeljük. A hogy ősapánk Orpheus tette.

A míg a Svábhegyről leértünk (a lejtőn sebesen halad az ember), készen voltunk a programmal. Hangversenyt rendezünk egy svábhegyi templom építési költségeire.

— Kik lesznek a közreműködők?

— Hát természetesen a Nemzeti Színház tagjai. Hol? Méghozzá a FÁCÁN vendéglőben, melynek étterme átalakítható hangversenyteremmé.

„Hollósy-Lonovics Kornélia fog énekelni, az én feleségem (Jókainé Laborfalvy Róza) fog szavalni, Benza tréfás dalokat fog közrebocsátani: lesz muzsika is.”

„Nagy sikere volt a svábhegyi templom felépítésére rendezett hangversenynek. De a tiszta jövedelem — e szent célra — csupán 900 forint! ...” Abszurdum! — No már most kezdjük hozzá a templomépítéshez — mondám én Eötvösnek.

— Ezzel a kilencszáz forinttal?

— Ne féljünk semmit. Csak egyszer a fundamentum le legyen rakva: majd jön a többi magától. Ha egyszer a négy fal meglesz, csak nem hagyja a közönség betetőzetlen a templomot.

...De már most kellene egy templom-építetű bizottságról gondoskodni — mondom én —, mert tetszik tudni, az nem egészen jó ajánlat enél a vállalatnál, hogy egy kálvinista legyen az építetű bizottságban, a milyen én vagyok.

— Jól van, majd összehozunk egy ilyen bizottságot.

Néhány nap múlva aztán meglátogatott báró Eötvös József a svábhegyi villámban, s tudatta velem az eredményt.

— Van már építető bizottság a svábhegyi nyaraló birtokosokból...

...Aztán az volt a legelső kérdés, hogy „hova” építsük a templomot?

A hely meghatározása nem volt könnyű feladat.

A negyvenes években a Svábhegyet hivatalosan megkeresztelték. Minden egyes domb és völgy megfelelő nevet kapott. Azt a nevet klasszikus zamatú versekben örökölték meg a kiváló pontokon elhelyezett kőpadok, melyek még manapság is élvezhetők a versekkel együtt, akiknek apaságát Döbrentei Gábor vállalta el annak idején. Az egész hegytömeg „Istenhegy” nevet nyert, amit e mondat igazol: „Istenhegy volt hajdan e táj nevezete: Újra így hívása Isten tisztelete.”

Tehát az útmutatás megvolt: az Istenhegyre kell építeni a templomot.

Aztán feljebb pedig volt ott egy fennsík, melynek monumentális kőpadja e szavakkal hirdeté nevezetességét: „Száznyolcvan év látott téged, Vezér-halom: Rólad szállt Budára mentő diadalom.”

Világos, hogy ide kell építeni a templomot. Ez annyival is inkább ajánlatos volt, mert az egész terület városi birtok volt, s ezideig tehénlegelőnek használtatott. Lehető volt a budai magistratusnál kieszközölni, hogy az a terület a templomépítésre ingyen átengedtessek: „salvo jure vaccarum”.

Jól emlékszem arra a jelenetre,

amidőn e téren a templom helye kinevezett. Az volt a vitás kérdés, hogy merre legyen fordítva a templom homlokzata? Az

egyik nézet az volt, hogy annak a Svábhegy úri része felé kell fordulni, a hol az Aigner, Fridvaldszky és Berger-villák vannak: ott nyaral Albrecht főherceg is, ő fensége. Mások ellenben a svábok által lakott „hét házra” akarták a templom tekintetét vonni. Én és laikus társaim azt vitattuk, hogy a svábhegyi templomnak Budapest városára kell nézni. Míg végre eldöntötte a vitás kérdést az a theologio-archeologikus auktoritás, a ki előadta, hogy minden katolikus templom oltárának kelet felé kell fordulni. (Én ugyan úgy látom, hogy Budapest valamennyi templomának a homlokzata mind nyugat felé tekint.) El lett határozva. Ezért áll most is a többi házak között diagonális vonalban a svábhegyi templom. No dehát fennáll az és betölti misszióját.

Ennyi kálvinista egy szabadszellemeű katolikus lángész vezetése alatt csak felépítette a svábhegyi templomot, a keresztet is feltette rá, oltárképet is festetett bele: Szent Lászlót, ki vizet teremt a sziklából, dárdája ütésével. — Úgy lett a hogy én mondtam. A mint a közönség meglátta, hogy kezd épülni a svábhegyi templom, nőtt az magától felfelé; ki mit adhatott, adta ingyen: Isten nevében, haza nevében; mint az özvegy asszony olajos korsója, úgy adta a templomépítető kurátor kasszája kifogyhatatlanul, a mire

szükség volt! A kilencszáz forintból lett kilencezer az adakozásokból. Még az oltárképet is ingyen festette meg a derék honfi festő: a mi Than Mórunk.

S mikor 1860-ban Scitovszky püspök feljött a Svábhegyre felszentelni ünnepélyesen az új templomot: ott voltam én is és a többi hitsorsosaim, a svábhegyiek, díszmagyarban, s részt vettünk abban a megható ünnepélyben, a mi egy templom felszentelése. Az a templom nem a mi felekezetünk háza, de mi csak azt néztük benne, hogy Isten háza, nemzet háza, s örültünk az örülőkkel.

Ilyenek voltak az emberek a század közepén.

Azóta, íme lám mennyire tökéletesült az emberiség.

Most már az emberek teljese elfogadták az igazi, őszintén bevallott reális hitelvet: „Gyűlöld felebarátodat, úgy ahogy az gyűlöl téged.”

Hanem azért a svábhegyi templom áll és óraütésével hirdeti az idők haladását, harangszavával élesztgeti a buzgóságot.

S a Svábhegyen magyar szó hangzik, a svábok magyarul beszélnek: Szent László dárdája nyomán ömlik a sziklából a víz. A korszellem megmarad idealistának: csodákat művel. Akármit mond a fin du siècle: a század nem fordul visszafelé.”

A templom építészeti tervét az olasz származású J. J. Romano von Ringe bécsi építész készítette 1854-ben. Nevéhez fűződik a sárospataki vár Perényi-szárnya kialakítása és

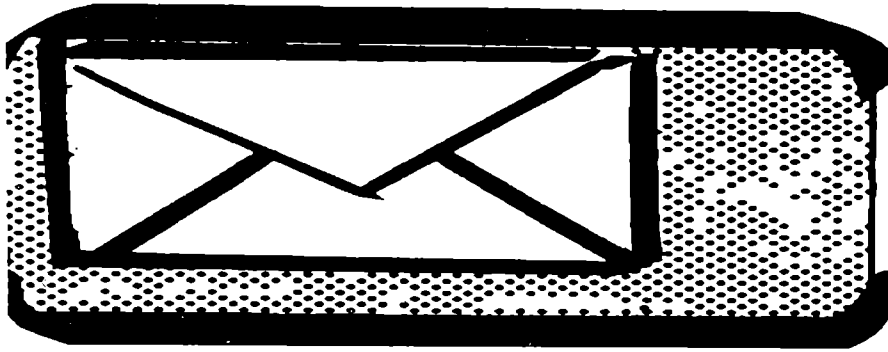
a Bécsi Ring építése. A tervet részben átdolgozta Ybl Miklós úgy, hogy az oltár kelet felé tekintsen, minek következtében az épület tengelye egy útra sem áll derékszögben. A neoromantikus stílusú, 1860. október 7-én — Szent László dicső magyar király tiszteletére — főtiszteendő Scitovszky János bíboros hercegprímás szentelte fel.

Vonzó szépségét egyszerűsége s megnyerő karcsúsága adja. Támpillérei csak kiemelik karcsúságát. Tűhegyű toronysisakja fokozza légies hatását.

Eredeti oltárképe Than Mór alkotása, az idők folyamán eltűnt. Jelenlegi oltárképét Stettka Gyula festőművész, Benczur-tanítvány készítette, akinek a Bazilikában is látható műve. A templomban lévő magyar szentek képei (Szent Gellért, Szent István, Szent Imre, Szent László; valamint Boldog Özséb, Szent Margit, Szent Erzsébet és Kapisztrán Szent János) Heincz Gyulától származnak, de a templomban lévő képek és szobrok alkotói még Feszty Masa és ifj. Szappanos Béla is.

A templom melletti szép márványfeszületet Scenger Béla emlékére állították fel özvegye és gyermekei 1906-ban.

A budai hegyvidék ma is egyik legszebb temploma méltóképpen fogadja be a hegyen élő, vagy oda kiránduló vallásos lelkületű híveket. (Szentmisék: hétköznapokon 8, ünnepnapokon pedig fél 9, 10, 12 és 18 órai kezdettel vannak.)

Bartha Zsuzsanna

Levelezői rovat

**Göltz Pál nyugdíjas
bányász sorstársunktól
(Nagymányok) érkezett
az alábbi levél:**

Tisztelt Szerkesztőség!

Hatvanhét éves rokkantsági (glaukomás) nyugdíjas vagyok. Alakulása óta tagja vagyok a VGYOSZ-nek és rendszeres olvasója vagyok a VAKOK VILÁGA c. lapnak, amelyben egyre színesebb közlemények jelennek meg. Különösen nagy érdeklődéssel olvasom a vak költők verseit. Talán ez a hajlam adott indítékot a megmérettetésre. Előrebocsátom, nem vagyok költő. Csupán saját kedvtelésemmre szoktam néha hozzáfogni egy-egy gondolatmenet formába öntéséhez.

Tisztelt Szerkesztőség, a mellékelt versikémet voltaképpen a családi albumunk mottójának írtam. Ha Önök úgy vélik, hogy alkalmas közreadásra, örömmel bocsátom szerkesztőségük rendelkezésére. Íme:

Gölcz Pál

Hosszú volt az út

Petróleumlámpa fényében

láttam meg a napvilágot,

és palatábla volt a tanszerem.

Ma, lézersugár szeli át az eget,

s komputer okítja a gyermeket.

Hosszú volt tehát az út,

de közeleg már az alkonyat,

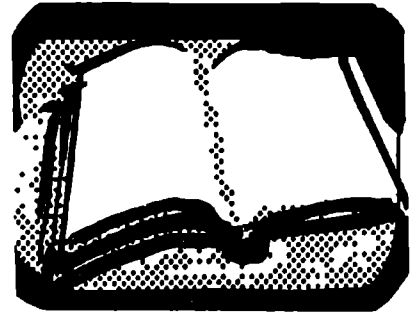
s ami útközben történt,

márcsak emlék marad...

Sorstársunk hangulatos „lírai sóhajtasát” közlésre alkalmasnak ítéltük, így készséggel teszünk eleget kérésének. Cserébe mi is kérünk valamit: postafordultával a személyi számát, mivel csak így tudjuk elküldeni címére a szerény szerzői honoráriumot. Ezt kérjük egyébként minden kedves olvasónktól, aki közlésre alkalmas írást küld be szerkesztőségünkbe.

24

Semseyné Legeza Ilona Könyv- ismertető

Gabriel Garcia Marquez (1928)

Szerelem a kolera idején

A kritikusok úgy tartják — s ebben a spanyol, a francia és az angolszász recenzensek többsége egyetért —, hogy a SZÁZ ÉV MAGÁNY írója a SZERELEM KOLERA IDEJÉN című regénnyel alkotta meg eddigi munkásságának második legjelentősebb művét. A marquezzi regényvilág színhelye ama népszerű és nagy formátumú regénynél (Dél-Amerika északi része) északabbra vonult az elmúlt évtizedben: A PÁTRIÁRKA ALKONYA is, ez a könyv is a közép-amerikai, karibi szigetvilág helyszínein játszódik. A vérségileg is keveredett kultúrák, a spanyol, néger, mulatt, a katolikus és ősi-babonás világfelfogás színes emberi szövevényében, amelynek trópusi fülledtsége éppoly fontos, mint európai és ősi, dél-amerikai szellemi gyökérzete.

A század első évtizedeiben játszódik ez a pazar, cselekményes, lírával és izgalommal teli regényesemény, három fő figurával a történések élén. Juvenál Urbino doktor, a klasszikus (polgári) értelmiség legszebb ember-típusai közé tartozik: tudás, fölényes életvitel, kiegyensúlyozottság, hit, erény tartja egyensúlyban a nem mindennapi drámákat, kataklizmákat elviselni képes egyéniséget — ő az, aki a címben is szereplő koleraival (mint CAMUS Rieux doktora A PESTIS-ben) szembeszáll, nem is sikertelenül. Florentino Ariza, a másik férfi fő-

szereplő sokkalta nagyobb titkok és bonyodalmak letéteményese: postai kistisztviselő, költő és erotomán, aki képes egy életen át kalandozni, pártjait cserélgetni, várni, hogy életének gogoli köpenyéből végül is elővarázsolja a boldogságot, az áhított nagy szerelmet. Különös paradoxon, hogy amikor már vén, furcsa, roncs teste van — akkor lesz övé az „élet koronája”. Ez a jutalom pedig mindkét férfi számára Fermina Daza, aki diáklány korában szerelmesedik össze Arizával, de később, egy életen át Urbino professzor hű felesége és gyermekeinek anyja lesz, ám férje halála után — s ez a „kolerás szerelem” végső kimenetele — a hajdani jegyessel borul össze, immár idős asszony adja át magát a koros férfinak...

Miután pazar, nemegyszer színesen lobogó erotika is áthatja a latin-amerikai író ábrázolását, a magyar olvasó azt is élvezheti a regényben, hogyan kell nemesen, igényesen Érosz tartományairól úgy írni, hogy abban a pornográfiának, az alantasságnak nyoma sincs.

A MARQUEZ-próza avatott fordítója — Székács Vera — megint jó munkát végzett. A regény kimondottan nagy sikerre számíthat, a „love story” sokakat érdekel; a szöveg nem túl „bonyolult, modern”, mégis igen értékes próza.

Nevek az utcán...

Hermina út

25

(Megjelent az *Élet és Tudomány* c. folyóirat augusztusi számában)

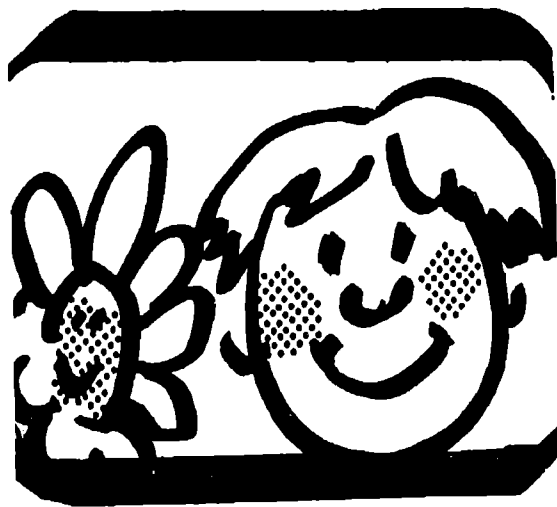
Hogy pontosan mikortól kezdve nevezik így hivatalosan is ezt a Városligetet szép villasorral határoló utcát, arra vonatkozóan csak bizonytalan természetű információkra hagyatkozhatunk. A névadó személye azonban pontosan ismert, József nádor korán elhalt leányáról keresztelték Hermina kápolnának az itt felépülő templomocskát, s ennek a kápolnának a neve vonult aztán be a térképekre, idővel már az egész városrészt jelölve. Az első, 1842-ben kelt újsághír, amely a kápolna építéséről tudósít, még nem tudja, hogyan nevezze meg a szövegben szereplő helyszínt, s ezért utalja a tájékozódni kívánó olvasót a kiválóan ismert Városligethez imígyen: „...hírlík, hogy sz. kir. Pest város részéről a Városliget egy kitűnőbb helyét, boldog Hermina főhercegasszony által gyakran látogatott kedvenc helyét, magánajánlatokból egy nevét viselő, s Hild jeles építészünk terve szerint készítendő góth kápolnával szándékozik megörökíteni”.

A ma is álló és különleges építészeti értéket képviselő emléktemplomocská alapjait 1842. októberében kezdik lerakni. A következő év tavaszán jó ütemben folytatódik is a munka, de aztán közbeszól a pénzhiány: sok éves szünet következik be az építkezésben, végül is csak 1856-ban adhatják át rendeltetésének Hild József remekét. Időközben azonban sok minden történik a mai Hermina

úton, amelynek templom környéki telkeit tehetős pesti polgárok vásárolják meg. Az első vilatulajdonos, bizonyos Bartl János úr, a nevezetes Angol Királynőnek volt például a nagy pesti árvíz után első bérlője. Ő tulajdonképpen szállóvá alakította a természeti csapásnak áldozatul esett legszebb pesti kávéházat, a Kemnitzert, a Vigadó vonzó szomszédságában. 1850-re már tucatnyi hasonló épület s kert sorakozott a város határának ezen kies pontján, kínálva magát, hogy végre hivatalosan is nevet kapjon legismertebb, leghíresebb épületéről.

Amikor végre erre az aktusra sor került — ahogy szó volt róla már az 1870-es évtizedet közvetlenül megelőző évek valamelyikében — alaposan belenyúltak a formálódó térképbe a korabeli hivatalosság képviselői. Akkor ugyanis a Hermina út a később belőle kivált Gizella utat is magába foglalta: kettéválásuk dátuma 1891. Ennek a ténynek a felfedésével immár az út megszületésének végpontjái jutottunk, ami azonban nem jelenti azt, hogy történetét magát befejezhetjük. 1953-ban ugyanis ez az utca sem kerülhette el a sorsát, a mindent elsőprő lendülettel zajló átkezesztelési hullámot. A „Habsburg-kötésű” neve helyett így kapta meg a munkásmozgalom nagy ünnepének dátumát, amit ugyan kimondani nehéz, de hibát, ideológiai szempontból, igazán nem találhatni benne... A Május 1. út 1990. tavaszán törvényes keretek között újból Hermina út lett.

26

Kiss
JánosTörődjünk
többet

egészségünkkel!

A nemi szervek betegségei, rendellenességei gyermekkorban

Régi orvosi szabály, hogy a beteg a vizsgálatkor legyen teljesen meztelen, mert az orvos csak így láthatja meg a rendellenességeket — sokszor olyanokat is, amelyekről maga a beteg sem tud. Ilyenek a nemi szervek elváltozásai is. Ráadásul ezeket — rosszul értelmezett szemérmességből — még akkor sem szokták elpanaszolni, ha tudnak róla.

A részletes, alapos orvosi vizsgálathoz természetesen hozzátartozik a nemi szervek megtekintése, vizsgálata is. Sajnos, néha a beteg (és hozzátartozóik) vonakodnak, ellenkeznek. Még az is megtörténik, hogy rossz véleménnyel vannak az orvosról, mert megnézte: nincs-e folyása a kislánynak, vagy hogy helyén vannak-e a kisfiú heréi.

Elsősorban a szülőknek kellene megnézniük gyermekeiket ilyen szempontból! És jó lenne, ha nem akadályoznák, ha ezt az orvos teszi. Ha a tiltakozásuk, ellenkezésük miatt

a vizsgálat elmarad és ebből később valami baj származik, csak önmagukat okolhatják. A megtekintés fontosságára álljon itt két példa.

Egy nagyobbacska leány vizelet zavarokról panaszkodott, vizeletében azonban ismételtelen nem találtak semmi kórosat. Panaszai fokozódtak, sőt a székletürítése sem volt akadálytalan. Végül is az egyik orvos a gyermek hasában valami daganatfélélet tapintott és (terhességre gyanakodván) nőgyógyászatra irányította. Kiderült: a kislány szűzhártyáján egyáltalán nincs nyílás, tehát amióta menstruál, a vér a hüvelyében marad. Egy kicsiny bemetszés megszüntette a bajt. Ha csak egyetlenegyszer megnézték volna a kislány nemi szervét, hamarabb került volna szakorvoshoz.

Másfajta eset: egy kislány heves viszketésről panaszkodott. Vizeletvizsgálat: néhány gennysejt. Hólyaghurutra gondolva gyógyszert kapott — eredménytelenül. A nemi szervet megtekintve kiderült, hogy csúnya, gennyes folyása van, az egész szeméremtest gyulladásával. A megfelelő kezelés gyors eredménnyel járt.

A példákat vég nélkül sorolhatnánk. E helyett vegyük inkább sorra azokat a rendellenességeket, állapotokat,

betegségeket, amelyekre maga a gyermek vagy a szülő is fölfigyelhet.

Fiúk betegségei

Előfordul, hogy a herék nem jutnak le a herezacskóba. Ezt rejtettheréjűségnek nevezik. Ha kétoldali, akkor nemzési képtelenséggel jár, vagyis az illető nem tud teherbe ejteni (bár férfias jellege és közösülési képessége zavartalan). A féloldali rejtettheréjűség nem jár ilyen hátránnyal, mégis — részben kozmetikai és pszichológiai okokból — ezt is ajánlatos rendbe hozni. Az egyébként ártalmatlan hormonkezelést kisgyermekkorban (három éves korig) el kell végezni, mert később már nem használ. Ha a hormonkezelés hatástalan, műtétet javasolnak. A késői sebészi beavatkozás legföljebb kozmetikai eredménnyel jár, a teljes biológiai működést már nem képes helyreállítani.

Rejtettheréjűsége ma aránylag gyakran gondolnak (gyakrabban, mint ahányszor valóban előfordul), nézegetik, vizsgálgatják is, hiszen mindenki tudja, hogy a herezacskóban valaminek lennie kell és általában tisztában vannak a jelentőségével is. Szerencsére az orvos többnyire talál herét ott is, ahol a szülők nem találtak. A herék ugyanis hajlamosak arra, hogy a legkisebb ingerre, érintésre eltűnjenek, visszacsússzanak a hasüreg felé. Ezért a gyermeket a levetkőztetés után közömbös beszélgetés közben csak megtekintjük: rendszerint már így is megállapíthatjuk a herék jelenlétét. Ilyenkor a megtapintás szinte fölösleges, de ha mégis szükséges, akkor előbb gyors mozdulattal két ujjunkat rá kell helyezni a herezacskó felső széleire, amivel megakadályozzuk a herék felcsúszását.

A szülők gyakran fölteszik a kérdést: csecsemőjüknek nem túlságosan nagy, vagy éppen kicsi-e a hímvesszője? E szerv mérete éppen úgy, mint minden testrészé, eléggé nagy variációkat mutat. Az újszülöttek pénisz-e 3-4 cm hosszú. Nehéz megmondani, hogy mi a „normális”. A tapasztalt gyermekorvos megítélheti, hogy a szerv a vizsgált test méreteihez viszonyítva átlagos-e vagy eltérő. Sovány csecsemőké nagyobbak, kövéreké kisebbnek látszik, de a vizsgálat kideríti, ha kövér csecsemőé is megfelelő nagyságú. Ritkán fordul elő, hogy felnőtt korra nem fejlődik megfelelő méretű hímvessző.

A vizelés kényszere

Normális esetben a fiúcsecsemő erős sugárban, egyenesen vizek. A normális tágasságú és hosszúságú fityma ezt nem zavarja. Ha azonban azt látjuk, hogy a vizeletsugár oldalra felfelé, esetleg lefelé irányul, vagy a vizelés kezdetekor előbb a fitymaszék telik meg és csak azután ürül (gyenge sugárban) a vizelet, feltétlenül szólni kell az orvosnak. Mielőtt azonban a fityma rendellenességeiről szólnánk, egy szabálytalan viselkedéssel járó másik rendellenességet kell megemlítenünk.

Néha a húgycsőnyílás nem a hímvessző végén, hanem valahol az alján van. Ilyenkor a vizeletsugár határozottan lefelé irányul és nem a húgycső végéről indul. Ez a fejlődési rendellenesség később rendkívül kellemetlen, hiszen a már állva pisilő gyermek szinte maga elé vizek, kénytelen — lányok módjára — leülni, amit óvodás társai nem hagynak szó nélkül...

28

Ezt a rendelkezést 4-5 éves kor körül meg kell operálni.

A fitymaszűkület

Mint említettük, előfordul, hogy a hímvessző végén a bőr (fityma) igen hosszú, s nyílása rendkívül szűk, a vizet alig tud ezen keresztül kiürülni. Ilyenkor rendszerint fitymaszűkületről vagy esetleg csak egyszerű letapadásról van szó.

A valódi fitymaszűkületet egyébként bemetszéssel vagy szabályos körülmetszéssel lehet és kell megszüntetni.

A Bibliában is olvashatunk erről. Egyes magyarázatok szerint a körülmetelésnek egészségügyi okai voltak — és vannak ma is. Az ókorban így előzték meg a szűkületeket, valamint az akkori rossz higiénias viszonyok miatti gyakori gyulladásokat, amelyek akadályozták a közösülést és ezzel a népszaporulatot. A mai tudományos vizsgálatok egyébként más egészségügyi előnyt is tulajdonítanak a körülmetelésnek. Ez a magyarázata annak, hogy Nyugat-Európában, Észak-Amerikában igen sok a körülmetélt férfi. Hazánkban az eljárás nem terjedt el, amiben talán a szorongató élménynek, emlékeknek is lehet szerepe.

A fitymaszűkület „történelmi” jelentőségéről érdekesen ír Stefan Zweig Maria Antoinette című regényében. XVI. Lajos francia király fitymaszűkületben szenvedett és ez akadályozta gyermekek nemzésében és a felesége kielégítésében. Maria Antoinette bátyja, II. József (a mi „kalapos királyunk”) többször is Párizsba utazott, hogy sógorát a már annak idején is veszélytelen ősi műtétre rábeszélje.

Hosszú időn át sikertelenül. Ezért a királyné másutt keresett kielégülést, a királyi utódok pedig csak évek múltán születtek meg, ami — a regényíró szerint — csak fokozta az ország-szerte terjedő elégedetlenséget. A folytatás pedig ismeretes...

A fityma valódi szűkületénél jóval gyakrabban fordul elő a fityma és a makk kisebb-nagyobb összetapadása, amit sokszor összetévesztenek a szűkülettel. Sokkal kisebb a jelentősége, bár a bőrt ilyenkor sem lehet hátrahúzni, és ezt nem is szabad erőltetni. Körülbelül kétéves korra azonban a makk alján lévő árokban sárgás, túroszerű anyag gyűlik össze, ami természetes úton oldja a letapadást. Ebből következik, hogy a letapadás erőszakos oldására rendszerint nincs is szükség. Ha a letapadás természetes úton nem szűnik meg, akkor a fitymát vissza kell húzni, vagy erre alkalmas eszközzel vissza kell preparálni, amit természetesen csak ebben járatos orvos végezhet. Megoszlanak a vélemények, hogy mikor kell erről határozni, de az biztos, hogy csecsemőkorban semmi esetre sem, sőt ilyenkor a fityma húzogatása is értelmetlen.

A hímvesszőt tisztán kell tartani. Gyermekekben (de nem csecsemőkorban!) legalább 2-3 naponként ajánlatos visszahúzni, lehetőleg szinte „észrevétlenül” fürdés közben. A legkisebb gyulladás jelére egy kevés Alsol krémet kell a makkra kenni. Már az óvodás korú gyermeket rá kell szoktatni, hogy ez is hozzátartozik a tisztálkodáshoz.

A tisztaság elhanyagolása a fityma alatti terület gyulladásához vezethet, ami rendkívül kellemetlen viszketéssel, fájdalommal jár. Genny szaporodik fel, a hímvessző vége megduzzad, esetleg még vizelési panaszok is jelentkezhetnek. Addig is, amíg az orvos nem intézkedik másképpen,

hűvös kamillás borogatással kell körülvenni a hímvesszőt, de a fityma visszahúzását tilos erőltetni.

Igen kellemetlen, ha a fityma megsérül, például a cipzárba becsípődik. Ilyenkor azonnal gyermeksebészhez vagy urológushoz kell sietni.

Leányok betegségei

A fiúknál ismertetett letapadáshoz hasonló jelenség leányoknál is előfordul: a szeméremtest kisajkai összetapadhatnak. Az ilyenkor itt látható hártya természetesen nem azonos a szűzhártyával, ami beljebb, a hüvelybemenetben van! Az összetapadás akadályozza a vizelet szabad kiürülését, egy része befolyik a hüvelybe. Ennek fölfelé hatoló fertőzés, gyulladás lehet a következménye a hüvelyben és a húgycsőben egyaránt. E hártyás összetapadás igen egyszerűen és könnyen szétválasztható egy kenőcsös pálcikával, de ezt ajánlatos orvosra bízni. A hüvelybemenet hintőporozása kerülendő.

Egészen más jellegű és jelentőségű, ha egy kislány szűzhártyáján — fejlődési hiba folytán — egyáltalán nincsen nyílás. Eléggé ritkán fordul elő. Nem okoz panaszt, amíg meg nem jön az első menstruáció. Egy ilyen esetet említettünk a bevezetőben, ezért a tüneteket itt nem ismételjük meg. Nyilvánvaló, hogy ezt a hibát a menstruációk jelentkezése előtt meg kell szüntetni.

Folyás

Minden eddig ismertetett bajnál gyakoribb a folyás. Akár fehér folyásról, akár gennyes folyásról van szó, mindenképpen tisztázni kell az okát és meg kell gyógyítani. Téves hiedelem az, hogy a fehérfolyás „tisztulás”!

A folyás inkább „piszkulás”-nak volna nevezhető, ha létezne ilyen szó!

Ivarérés után a hüvelyben egy hasznos baktérium él és hatására savanyú vegyhatású nyálka termelődik. Ez a felnőtt nő hüvelyét eléggé védetté teszi a kórokozók ellen. Nagy tömegű, vagy különösen erőteljes fertőzés esetén már ez sem segít. Ha ezek a baktériumok kipusztulnak és a hüvelyben nincsen savanyú közeg, a kevésbé tisztálkodó nő gáttájékáról felvándorolnak az oda nem való baktériumok. Ilyenkor folyás jelentkezik. Gyermekkorban a hüvely sokkal védtelenebb. Vegyhatása még nem savanyú. Sokfajta baktérium, egysejtű és bélféreg is okozhat folyást. A nemi szerv gyulladása pedig húgyúti fertőzéshez is vezethet.

Nem ismertethetünk mindenfajta fertőzést és folyást. Célunk csak az, hogy felhívjuk a figyelmet: ha folyást észlelnek leánygyermekükönél, forduljanak szakorvoshoz (gyermeknőgyógyászhoz). A kezelés előtt vándorot vesznek mikroszkópos vizsgálathoz és bakteriológiai tenyésztéshez, majd ennek birtokában megfelelő gyógyszerrel rendelnek. (Ezért a nőgyógyászati vizsgálat előtt nem szabad megmosakodni!) Szükség lehet az orvos által végzett hüvelyöblítésre vagy hüvelykúpok alkalmazására is. Ennek még kicsi leányok esetében sincs akadálya, mert a gyógyszerész egészen vékony, a célnak megfelelő kúpokat készít. Az orvosi kezelésen kívül különös gondot kell fordítani a mosakodásra és gyakran kell bugyit váltani (akár naponta többször is). Hozzá kell szoktatni a leányokat, hogy altestük megmosása éppen úgy hozzátartozik a napi tisztálkodáshoz, mint az arc-, kéz- és szájmosás! Sajnos,

30

egyedek anyukák is hajlamosak arra, hogy „alul” ne tisztálkodjanak — mit várhatunk ezek után a gyermekeiktől?

Nemiszervgyulladás okozhat a székllettel való szennyeződés is. Meg kell tanítani a kislányokat arra, hogy székelés után a végbélnyílást előlről hátrafelé töröljék meg, még akkor is, ha ez kissé nehezebb, mint hátulról előre. Igen gyakran találunk vizsgálatkor a szeméremrésben székletmaradványt, ami a rossz higiénias szokások következménye (helytelen törlés, hiányos, rossz mosakodás). Az ülőfürdő nem mindig célszerű, mert a vizet szennyezi, a széklet és a sok baktérium felvándorolhat a hüvelybe, húgycsőbe. Ilyenkor fertőtlenítő szerre van szükség, amit az orvos rendelhet.

Ellenkezést, gátlást, lelki károsodást okozhatunk, ha esetleg túlságosan gyakran és túlságosan szigorúan számon kérnénk a végbél és a nemi szerv tájékának tisztaságát, de a kisgyermekkorban megszokott helyes módszerek ezt feleslegessé is teszik. Sok kellemetlenséget megelőzhetünk ezáltal.

Néhány más tudnivaló

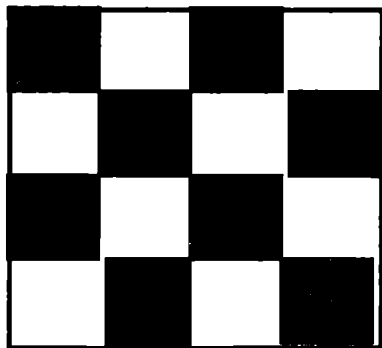
A menstruációs zavarokkal nem foglalkozunk, csak azt említjük meg, hogy havivérzés nemigen várható a szőrzet és a mellek növekedése előtt. Kezdetben a vérzés eléggé szabálytalan és rendszertelen lehet, és nem is olyan, mint később. A mellek növekedése viszkető-fájdalmas érzéssel járhat, ami azonban nem igényel kezelést — csak megnyugtatót. Tudnunk kell, hogy a serdülés idején a fiúk melle is megnagyobbodhat (néha fájdalmasan), ami ijedelmet okozhat,

mert daganatra gondolnak. Ez azonban tévedés. A pubertás hormonális „viharának” részjelenségéről van szó, ami később kezelés nélkül elmúlik.

Igen gyakori panasz a hímvessző merevedése. Tudomásul kell vennünk, hogy a szivacsos-barlangos szerv már a csecsemőkorban — a legkisebb ingerre — megtelhet vérrel, bekövetkezik a merevedés. Ez nem káros. Igen gyakran láthatunk merevedést vizelés előtt. Merevedést okozhat enyhe gyulladás is. Ha vizketés miatt a csecsemő a hasán dörögöldzik, megmerevedik a pénisz. Ez is természetes jelenség.

Nem kell megijedni, ha a kisgyermek (lányok és fiúk egyaránt) babrálja a nemi szervüket, játszanak vele. Réges-régen megdőlt az a hiedelem, hogy a maszturbáció veszélyes. Persze helyes, ha a gyermek figyelmét eltereljük, és a nemi szervére irányuló túlzott érdeklődést másfelé irányítjuk, de aggódnunk nem kell. Ugyanez vonatkozik a nagyobb gyermekekre is. A maszturbálás a nemi érés természetes, átmeneti stádiuma. Bajt inkább csak az okozhat, ha a felnőttek riasztó és fenyegető mesékkel próbálják megakadályozni a szexuális játékot, mert a kialakuló félelem, bűntudat, szorongás a felnőtt korban bosszulja meg magát, amikor az ifjú már szexuális partnert keres.

Tudomásul kell vennünk, hogy a nemi szerv éppen ugyanolyan része testünknek, mint bármelyik más szervünk: éppen úgy megbetegedhet és éppen úgy meg kell vizsgálni, mint az orrot, a szájat, a hasat, a tüdőt. A túlságosan szemérmeskedő gyermeknek meg kell magyarázni, hogy az orvos előtt semmit sem szabad szégyellni, titkolni. Az orvosnak teljesen mindegy, melyik szervet, testrészt vizsgálja és kezeli. Nem szabad akadályozni a gyógyuláshoz vezető lehetőséget és utat.

Sportrovat

31

Dr. Kölcsei Tamás

Munkácson járt sakkcsapatunk

Sakkcsapatunk nemzetközi kapcsolatokban gazdag életében újabb jelentős állomáshoz érkezett, amikor a Munkácsi Vakok Sakkcsapatának meghívására Munkácsra utaztunk szeptember 5-én. 13 tagú csoportunk kellemes, várakozással teli érzéssel vágott neki az útnak, előre örülve annak, hogy összemérhetjük erőnket munkácsi társainkkal, s egy kicsit körülnézhetünk majd az óhazától elszakadt, történelmi levegőjű Munkácson.

Vendéglátóink nagy szeretettel fogadtak, gazdag és érdekes programról gondoskodtak, főleg az ízes magyarsággal beszélő, itteni honfitársaink temperamentumát is túlharsogó Beca Péter igazgatónak és a szorgos szerénységgel mellette ügyködő Béres Mihály mérnöknek köszönhetően.

A várva várt összecsapásra szeptember 7.-én került sor a Munkáctól 18 km-re lévő szálláshelyünkön, egy vadregényes tájon fekvő üdülőben. Csapatunk először 7:3-ra győzött, majd a visszavágón (szeptember 9-én) is bizonyított, igaz, csak 6:4 arányban, azaz összesítve 13:7 arányban sikerült vendéglátóink fölé kerekedni.

A két összecsapáson a következők szerint alakultak az egymás közötti

eredmények: Erős—Gapak 1:1, Nemes—Begy 1:1, Rév—Szkripics 2:0, Dénes—Vájnágij 2:0, Auffenberg—Mihalycsuk 1:1, Léway—Zvárics 2:0, Hosszu—Ivánisin 2:2, Hajdu—Babajan 1:1, Fügedi—Gyulko 1/2—1/2, ill. Fügedi—Osztápczuk 1/2:1/2, Viedner—Fábianov 1:1.

Az izgalmas csaták nemcsak pompás küzdelmet hoztak, hanem a játékok hevében és azt követően barátságokkal is gazdagítottak, főleg a magyarul tudó, vagy legalább gyengén beszélő munkácsi társaink körében. Közben arra is jutott idő, hogy megismerjük a vakokat foglalkoztató üzemet, valamint Munkácsot és Ungvárt, s főleg a festői helyen fekvő üdülőnk fenséges környékét.

Az ismert kinti ellátási nehézségek ellenére szinte minden jóval elláttak; igaz, elhelyezésünk néhány feltűnő kényelmetlenség miatt már közel sem volt ilyen pompás. Az összkép mindazonáltal igen kellemes volt, s élményekkel és új barátságokkal gazdagodva tértünk haza azzal a jóleső érzéssel, hogy jövőre mi leszünk a munkácsiak vendéglátói, s viszontlátjuk egymást. Igyekszünk majd mi is sokat nyújtani újdonsült barátainknak, egyedül a győzelem örömét egykönnyen nem engedve át nekik.

32

Pis Mátyásné

Kötésminták

Keresztezett kazettaminta — 8-cal osztható

szemek. A páros sorok fedettek.

1. 2 fordított, 4 sima, 2 fordított.
3. 2 fordított, 2-szer egymás után: balra keresztezés (a páros sorokban a balra keresztezett szemeket fordítottan kell lekötöni!).
- 5., 7., 9. Megegyezik a 3.-kal.
11. 2 fordított, 4 sima, 2 fordított.
13. 2 sima, 4 fordított, 2 sima.
15. Balra keresztezés, 4 fordított, balra keresztezés.
- 17., 19., 21. Megegyezik a 15.-kel.
23. 2 sima, 4 fordított, 2 sima.

Csipkeminta háromszögekkel (haladóknak). — 14-gyel osztható szemek.

1. 1 sima, 1 ráhajtás, 2 sima, 3 fordított, 3 szemet fordítottan összekötünk, 3 fordított, 2 sima, 1 ráhajtás.
2. 3 fordított, 7 sima, 4 fordított.
3. 2 sima, 1 ráhajtás, 2 sima, 2 fordított, 3 szemet fordítottan összekötünk, 2 fordított, 2 sima, 1 ráhajtás, 1 sima.
4. 4 fordított, 5 sima, 4 fordított.
5. 3 sima, 1 ráhajtás, 2 sima, 1 fordított, 3 szemet fordítottan összekötünk, 1 fordított, 2 sima, 1 ráhajtás, 2 sima.
6. 5 fordított, 3 sima, 6 fordított.
7. 4 sima, 1 ráhajtás, 2 sima, 3 szemet fordítottan összekötünk, 2 sima, 1 ráhajtás, 3 sima.
8. 14 fordított.
- 9., 10., 11., 12. Végig sima.

Egyszerű csipkeminta (haladóknak). — 6-tal osztható szemek

1. 2 sima, 4 fordított váltakozik a soron végig.

2. 1 ráhajtás, 2 szemet hátulról simán összekötünk, 2 szemet simán egybe lekötünk, 1 ráhajtás, 2 fordított, így váltakozik a soron végig.

3. Végig sima.

4. Végig fordított.

5. Végig sima.

6. Megegyezik a 2.-kal.

Lépcsős minta (kezdőknek). — 8-cal osztható szemek.

1. 7 fordított, 1 sima.
2. 2 fordított, 6 sima.
3. 5 fordított, 3 sima.
4. 4 fordított, 4 sima.
5. 3 fordított, 5 sima.
6. 6 fordított, 2 sima.
7. 1 fordított, 7 sima.
8. 8 fordított.

Ferdecsíkos minta (kezdőknek). — 10-zel osztható szemek.

1. 10 sima.
2. 10 fordított.
3. 1 sima, 3 fordított, 4 sima, 1 fordított, 1 sima.
4. 1 fordított, 2 sima, 3 fordított, 3 sima, 1 fordított.
5. 1 sima, 3 fordított, 2 sima, 3 fordított, 1 sima.
6. 2 fordított, 3 sima, 5 fordított.
7. 4 sima, 3 fordított, 3 sima.
8. 4 fordított, 3 sima, 3 fordított.
9. 2 sima, 3 fordított, 5 sima.
10. 1 fordított, 3 sima, 2 fordított, 3 sima, 1 fordított.
11. 1 sima, 2 fordított, 3 sima, 3 fordított, 1 sima.
12. 1 fordított, 3 sima, 4 fordított, 1 sima, 1 fordított.

Patent és fonott minta. — 20-szal osztható szemek. A páros sorok fedettek.

1. 2 fordított, 3-szor egymás után: 1 sima, 1 fordított, 1 sima, 3 fordított,

4-szer egymás után: 1 sima, 1 fordított.

3. 2 fordított, 3-szor egymás után: 1 sima, 1 fordított, 1 sima, 3 fordított, 7 sima, 1 fordított.

5. 2 fordított, 3-szor egymás után: 1 sima, 1 fordított, 1 sima, 3 fordított, 5 szemet jobbra csavar (2 szemet segédűn a munka mögé teszünk, 3 sima, majd a segédűről 2 sima), 2 sima, 1 fordított.

7. 2 fordított, 3-szor egymás után: 1 sima, 1 fordított, 1 sima, 3 fordított, 2 sima, 4 szemet balra csavar (3 szemet segédűn a munka elé helyezzük, 2 sima, majd a segédűről 3 sima), 1 fordított.

9. Egyezik az 5.-kel.

11. Egyezik a 7.-kel.

13. Egyezik az 1.-vel.

15. 2 fordított, 7 sima, 3 fordított, 4-szer egymás után: 1 sima, 1 fordított.

17. 2 fordított, 5 szemet jobbra csavar, 2 sima, 3 fordított. 4-szer egymás után: 1 sima, 1 fordított.

19. 2 fordított, 2 sima, 5 szemet balra csavar, 3 fordított. 4-szer egymás után: 1 sima, 1 fordított.

21. Megegyezik a 17.-kel.

23. Megegyezik a 19.-kel.

Ívelt szélű kocka (kezdőknek). — 18-cal osztható szemek.

1. 3 sima, 7 fordított, 8 sima.

2. 7 fordított, 9 sima, 2 fordított.

3. 1 sima, 11 fordított, 6 sima.

4. 2-szer egymás után: 5 fordított, 4 sima.

5. 3 fordított, 7 sima, 3 fordított, 5 sima.

6. 5 fordított, 2 sima, 9 fordított, 2 sima.

7. 1 fordított, 11 sima, 1 fordított, 5 sima.

8. 6 sima, 11 fordított, 1 sima.

9. 2 fordított, 9 sima, 2 fordított.

10. 8 sima, 7 fordított, 3 sima.

11. 2-szer egymás után: 4 fordított, 5 sima.

12. 6 fordított, 3 sima, 5 fordított, 3 sima, 1 fordított.

13. 2 sima, 2 fordított, 5 sima, 2 fordított, 7 sima.

14. 8 fordított, 1 sima, 5 fordított, 1 sima, 3 fordított.

Németh Tamás

Felhívás zenei vetélkedőre

Szövetségünk zenei szakosztályának elnöksége játékos zenei vetélkedőt hirdet ez év december 9-én, vasárnap délelőtt tíz órára a szövetség budapesti székházának nagy kultúrtermébe, ahová minden kedves sorstársat szeretettel várunk. Zenei diplomával rendelkező tagtársak nem vehetnek részt a játékban.

Ezúttal a kórusművészet területéről válogatjuk zenei szemelvényeinket. A játékre jelentkezők maguk húzzák ki sorszármukat, mely egyúttal eldönti, hogy fő-

vagy pótjátékosok lesznek-e. Várhatóan 12—15 főjátékost tudunk indítani. Ha a feltett muzsikát a főjátékos nem ismeri fel, úgy a válaszadás a soron következő pótjátékost illeti. Minden helyes válasz nyereményt hoz. Három fordulóban bonyolítjuk a vetélkedőt. Fordulónként duplázódik a nyeremény összege. A tudás és a szerencse bizonyára mindenkit nyertesé tesz, persze különböző mértékben. A zenei anyagot közismert és kedvelt kórusművekből válogatjuk össze. Minél több

34

zenebarátot hívunk és várunk játékunkra.

Jelentkezésüket november 30-ig várja szövetségünk kultúrosa, Hidvégi Andrea (levélben vagy tele-

fonon), ill. szakosztályunk titkára, Kimer Gusztáv az 1-225-880-as telefonszámon csak munkaidőben. A versenydíjakra minimum hatezer forintot biztosít a szövetség. A vetélkedőt Varró Attila és e sorok írója vezeti.

Ha eljön, csak nyerhet.

Hirdetések

24 éves, 155 cm magas, csinos, szőkésbarna hajú, gyengénlátó lány vagyok, emberi értékekre nagyon igényes. Szeretnék megismerkedni hasonló sorsú, szintén szeretni tudó és szeretetre vágyó fiúval, házasság céljából. Leveleket „Hűség” jeligére a kiadóba kérek.

HOMELAB típ. számítógép eladó. Floppy-kezelő beépítve. Cím: 3950. Sárospatak, Damjanich u. 2/B. Telefon: 06-41-11035. Tornallyay.

TESLA B-100-as, 4 sávú monó és sztereó magnó eladó. Cím: Barna Sándor, 1156. Bpest. Páskomliget u. 60. Tel.: 1-645-681, naponta, du. 13—19 óráig.

44 éves, gyengénlátó rokkantnyugdíjas férfi hozzáillő sorstársnőt keres. Érdeklődni lehet a 22-28039 sz. telefonon. (Lehetőleg az esti órákban.)

Várjuk további hirdetéseiket!

Kós Károly. Désy Károly plakettje